

οι φίλοι ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

www.filoi-gnhm.gr

Έτος ίδρυσης 1978

Τεύχος 155

ΙΑΝ-ΦΕΒ-ΜΑΡ 2024

Τριμηνιαία έκδοση των Φίλων του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας

φωτό: αρχείο Ρένας Κυρκίνη

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: Σχολή Αηδονοπούλου

Πατρίδα μας είναι η παιδική μας ηλικία

Η δική μου παιδική ηλικία πέρασε από πολλές φάσεις και περιβάλλοντα, όπως για τους περισσότερους ανθρώπους. Η τύχη το 'φερε και στα εφηβικά μου χρόνια βρέθηκα στη Σχολή Αηδονοπούλου. Θεωρώ λοιπόν πως όσα έμαθα σ' αυτό το σχολείο δεν τα

έμαθα πουθενά αλλού. Το σκεπτικό που σήμερα καταλαβαίνω ότι εφαρμόζονταν είναι το ρητό του Jean Piaget:

«Ευφυής άνθρωπος δεν είναι αυτός που ξέρει, αλλά αυτός που ενεργεί σωστά, έστω κι αν δεν ξέρει»

Στην εφημερίδα του σχολείου μας το 1967, έγραφα «... εδώ αγάπησα το σχολείο σε μια εποχή που το θεωρούσα αναγκαίο κακό. Γι' αυτό το ευχαριστώ που υπάρχει.»

Άννα Κ-Μ

Σύντομη ιστορία του σχολείου μας

Από τη Γιολάντα Παπαδάμ

Μια από τις καινοτομίες του σχολείου ήταν η δραστήρια μαθητική κοινότητα με Γενική Πρόεδρο και Αντιπρόεδρο, προέδρους τάξεων, μαθητικά συμβούλια και εκλογές με δημοκρατικές διαδικασίες. Επίσης Επιτροπές στις οποίες επέλεγε να συμμετέχει το κάθε παιδί, με γνώμονα τα ενδιαφέροντα και τις κλίσεις του.

Η Μίνα Αηδονοπούλου γεννήθηκε στην Αθήνα το 1885 και ήταν η μεγαλύτερη από επτά αδέρφια. Μετά το Γυμνάσιο, και παρά τις αντιρρήσεις του πατέρα της, γνωστού εμπόρου των Αθηνών, φοίτησε στη Γυμναστική Ακαδημία. Αν

σκεφτούμε λίγο την εποχή, μιλάμε για το 1903 περίπου, ήταν πολύ σπάνιο για μια κοπέλα να συνεχίσει τις σπουδές της μετά την δευτεροβάθμια εκπαίδευση και να βγει στην αγορά εργασίας. Αρχικά εργάστηκε ως καθηγήτρια σωματι-

κής αγωγής στα ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ ΜΑΡΙΑΣ ΚΡΙΚΟΥ και αργότερα στη ΣΧΟΛΗ ΧΙΛΛ.

Το 1915 προσελήφθη στο ΠΡΟΤΥΠΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ ΗΛΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ. Ο Ηλίας Κωνσταντινίδης, ένας πρωτοπόρος εκπαιδευτικός με σπουδές στην Ελβετία, είχε δημιουργήσει ένα από τα σημαντικότερα και πολύ καινοτόμα εκπαιδευτήρια, με ξεχωριστό κτήριο αρρένων και θηλέων στην αρχή της Λεωφόρου Αλεξάνδρας, και μαθήματα σε δύο γλώσσες Ελληνικά και Αγγλικά. Εκεί, η Μίνα Αηδονοπούλου, με την εργατικότητα, τον δυναμισμό της, το παιδαγωγικό της ένστικτο αλλά και τη μεγάλη αγάπη της για τα παιδιά, εξελίχτηκε γρήγορα. Έγινε υποδιευθύντρια και αργότερα διευθύντρια.

Το 1927 ο Ηλίας Κωνσταντινίδης αποσύρθηκε. Η Μίνα με τις αδερφές της αγόρασαν το σχολείο που μετονομάστηκε ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ ΜΙΝΑΣ Ν. ΑΗΔΟΝΟΠΟΥΛΟΥ και ΣΙΑ. Το ΣΙΑ παρέπεμπε στην ενεργή συμμετοχή των τριών αδελφών της, της Αίγλης, υπεύθυνης οικοτροφείου, της Ελένης, υπεύθυνης λογιστηρίου και της Αριάδνης, υπεύθυνης Δημοτικού. Το σχολείο ήταν εξαιρετικά καινοτόμο, με φωτισμένους καθηγητές, όλοι προοδευτικοί και ελεύθερα πνεύματα, όπως οι φιλό-

λογοί Ειρήνη Παϊδούση, Όλγα Κακριδή και Μιχάλης Αναστασίου (ξάδελφος του Νίκου Καζαντζάκη), ο μαθηματικός Πλάτωνας Σωτηρίου αλλά και εξαιρετικοί καθηγητές Αγγλικών! Είχε στόχο να δώσει στις κοπέλες τα εφόδια ώστε να διεκδικήσουν Πανεπιστημιακό τίτλο. Περιλάμβανε μεικτό δημοτικό, οκτάτάξιο γυμνάσιο θηλέων καθώς και οικοτροφείο. Είχε και την Ακαδημία Γενικής Μορφώσεως, για κορίτσια που δεν ήθελαν να σπουδάσουν ή που οι γονείς τους δεν τους το επέτρεπαν. Στην Ακαδημία φοίτησαν η Διδώ Παππά-Σωτηρίου, η Ιουλία Ιατρίδου κ.ά.

Είχα την τύχη να γνωρίζω μαθητές των πρώτων χρόνων λειτουργίας του σχολείου, όπως τον θείο μου Θάνο Κωνσταντινίδη, που ήταν από σύμπτωση συμμαθητής στο Δημοτικό με την Ντόση Θεοδωρίδη-Σοφίανου, μητέρα της καλύτερης μου φίλης Μυρτώς! Και οι δυο μάς μιλούσαν συχνά για τη Μίνα με θαυμασμό: ήταν γεννημένη εκπαιδευτικός με παρουσία επιβλητική και μοναδικό στόχο το καλό των παιδιών της, όπως τα έλεγε. Μετά τις διακοπές του Πάσχα, που μαζεύονταν όλα τα παιδιά στην αυλή, η χαρακτηριστική της φράση ήταν: «παιδιά μου, τώρα βρισκόμαστε στην αρχή του τέλους και πρέπει ο καθένας

να δώσει τον καλύτερό του εαυτό!».

Μια από τις καινοτομίες του σχολείου ήταν η δραστήρια μαθητική κοινότητα με Γενική Πρόεδρο και Αντιπρόεδρο, προέδρους τάξεων, μαθητικά συμβούλια και εκλογές με δημοκρατικές διαδικασίες. Επίσης, επιτροπές στις οποίες επέλεγε να συμμετέχει το κάθε παιδί, με γνώμονα τα ενδιαφέροντά του και τις κλίσεις του. Επιτροπή Περιοδικού, Εφημερίδας, Βιβλιοθήκης, Μουσικής, Φωτογραφίας, Αλληλοβοήθειας, Γιορτών και άλλες. Όλες τις γιορτές του σχολείου τις προετοίμαζαν τα παιδιά για τα παιδιά!

Το 1939, η εικαστικός Ελένη Θεοκάρη-Περράκη, επιστρέφοντας στην Ελλάδα μετά τις σπουδές της στη Σχολή Καλών Τεχνών στο Παρίσι, προσλαμβάνεται στη Σχολή Αηδονοπούλου ως καθηγήτρια ικνογραφίας. Έχοντας παρακολουθήσει μαθήματα Κουκλοθεάτρου και Παντομίμας με τον πολύ γνωστό Marcel Temproal, δημιουργεί, στο πλαίσιο της κοινότητας, την επιτροπή Κουκλοθεάτρου και σχεδόν συγχρόνως ιδρύει το κουκλοθέατρο Αθηνών ο Μπάρμπα Μυτούσης. Η Σχολή Αηδονοπούλου και το κουκλοθέατρο Αθηνών συναντώνται ή μάλλον το ένα γεννάει το άλλο.

Με την κήρυξη του πολέμου, το scho-

Το πρώτο κτήριο στη Λεωφ. Αλεξανδρας 16, πριν ακόμα διαμορφωθεί το Πεδίον του Άρεως

λείο επιτάχτηκε από τους Άγγλους και μετά από τους Γερμανούς, οπότε ανεστάλη η λειτουργία του. Με δυσκολία κατάφερε η Μίνα Αηδονοπούλου να νοικιάσει δύο διαμερίσματα, στην ίδια περιοχή, ώστε να συνεχιστούν τα μαθήματα, χωρίς όμως αύλειο χώρο. Έτσι, στα διαλείμματα τα παιδιά έβγαιναν στον δρόμο, πάντα υπό το άγρυπνο βλέμμα της Μίνας Αηδονοπούλου.

Στον πόλεμο, η επιτροπή Κουκλοθεάτρου με τις παραστάσεις της γνώρισε μεγάλες δόξες! Τα κείμενα έγραφε

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

1885 Γέννηση Μίνας Αηδονοπούλου

1910 Ίδρυση του Πρότυπου Σχολείου «Αγγλοελληνικών Παρθεναγωγείων και οικοτροφείων» του Ηλία Κωνσταντινίδη

1915 Η Μίνα Αηδονοπούλου προσλαμβάνεται στα Εκπαιδευτήρια Κωνσταντινίδη

1923 Στα Εκπαιδευτήρια Κωνσταντινίδη λειτουργεί Μαθητική Κοινότητα. Η Μίνα Αηδονοπούλου γίνεται υποδιευθύντρια

1926 Το σχολείο περιέρχεται στην ιδιοκτησία «Μίνας Αηδονοπούλου και Σία». Κυκλοφορεί το 1ο τεύχος μαθητικού περιοδικού γραμμένου από παιδιά

1927 Γεννιέται ο Τάκης Κομονδούρος

1937 Πλήρης λειτουργία της Κοινότητας με Γενική Πρόεδρο την Ελένη Σταυρινού, αργότερα Βακαλό. Εκδίδεται εφημερίδα τοίχου

1939 Από την επιτροπή Κουκλοθεάτρου ξεκινάει το Κουκλοθέατρο Αθηνών

1940 Το κτήριο επιτάσσεται από τους Γερμανούς. Το σχολείο λειτουργεί σε δυο διαμερίσματα της περιοχής

1950 Αγοράζεται κτήριο με οικόπεδο στη Φιλοθέη και ξεκινάει μετατροπή του σε σχολείο

1952 Ο Τάκης Κομονδούρος σπουδάζει παιδαγωγικά στην Ελβετία με τον Jean Piaget

1958 Πεθαίνει η Μίνα. Τη διοίκηση του Σχολείου αναλαμβάνει ο Τάκης Κομονδούρος

1959 Εγκαίνια του Νηπιαγωγείου στη Φιλοθέη

1967 Τέλος Απριλίου, με τη χούντα γίνεται προσωρινή διακοπή λειτουργίας της κοινότητας

1968 Επαναλειτουργεί η κοινότητα και οι επιτροπές

1971 Το Γυμνάσιο του σχολείου μεταφέρεται στον Παράδεισο Αμαρουσίου

1978 Ο Τάκης Κομονδούρος αρχίζει σταδιακά να αποσύρεται από τη διοίκηση του σχολείου

1984 Η διοίκηση του σχολείου μεταβιβάζεται σε ομάδα εργαζομένων αλλά διατηρεί το όνομα

1995 Το σχολείο μεταφέρεται στην Παλλήνη και το αγοράζουν τα Εκπαιδευτήρια Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος

2012 Πεθαίνει ο Τάκης Κομονδούρος

1958, Τελευταία τάξη Νηπιαγωγείου στη λεωφόρο Αλεξάνδρας με την Ειρήνη Παϊδούση και την κ. Ματίνα (αρχείο Νίνας Ισαακίδου)

1971, Γιορτή αποχαιρετισμού της ΣΤ' Γυμνασίου. Με τον αγαπημένο μας καθηγητή Βασίλη Νικολόπουλο (αρχείο Μυρτώς Σοφιανού)

η τότε μαθήτρια Άλκη Ζέη και τις παρακολουθούσαν με ενδιαφέρον, ανάμεσα σε άλλους, ο Οδυσσεύς Ελύτης, ο Νίκος Γκάτσος, ο Γιώργος Σεβαστίκο-

γλου, ο Ανδρέας Εμπειρικός, ο Μάριος Πλωρίτης κ.ά. (περισσότερα στη σελ. 19). Το περιοδικό και η εφημερίδα εξακολούθησαν να εκδίδονται.

Το 1945 η Μίνα Αηδοнопούλου κατόρθωσε να πάρει δάνειο για να επισκευάσει το κατεστραμμένο σχολείο και να μαζέψει όλους τους μαθητές της. Όπως έλεγε συχνά: «Δεν μπορώ να μαλώσω παιδί μετά την κατοχή».

Το όνειρο όμως της Μίνας ήταν να βρει ένα νέο σχολικό κτήριο, ηλιόλουστο και με μεγάλη αυλή για παιχνίδι στον καθαρό αέρα. Τελικά, το 1950, κατάφερε να βρει και ν' αγοράσει ένα ακίνητο στη Φιλοθέη, με ξεχωριστό

κτήριο για νηπιαγωγείο και αρκετό χώρο για ομαδικά παιχνίδια. Άρχισε η ανακαίνιση αλλά δυστυχώς η Μίνα Αηδοнопούλου έφυγε αιφνιδώς από τη ζωή το 1958 και δεν πρόλαβε να το δει να λειτουργεί.

Όπως είπε τότε ο Πλάτων Σωτηρίου: «η Μίνα Αηδοнопούλου είχε πάθος με το έργο της, έργο σκληρό και δύσκολο, να δέχεται παιδιά και να επιστρέφεις στην κοινωνία ανθρώπους όσο το δυνατόν πιο ακέραιους, πιο γερούς και συγκροτημένους, πνευματικά και ψυχικά!».

Τη Μίνα διαδέχτηκε επάξια ο γιος της αδελφής της Αριάδνης, Τάκης Κομονδούρος (1927-2012). Είχε τελειώσει το Δημοτικό στην Αηδοнопούλου, το Γυμνάσιο στο Βαρβάκειο και είχε κάνει σπουδές στην Ελβετία στο Πανεπιστήμιο της Γενεύης Faculté de Psychologie et de Sciences de l'Education όπου δίδασκε ο σπουδαίος παιδαγωγός Jean Piaget.

Εμείς όλες γνωρίσαμε και αγαπήσαμε το σχολείο υπό τη γενική διεύθυνση του Τάκη Κομονδούρου. Ένα σχολείο με ανοιχτούς ορίζοντες και με εξαιρετικούς εκπαιδευτικούς που ο ίδιος είχε επιλέξει. Ένα σχολείο που έδειχνε το ανθρώπινό του πρόσωπο με κάθε ευκαιρία, ειδικά στα δύσκολα χρόνια της δικτατορίας, ένα σχολείο που είχε μοναδικό στόχο να μας προσφέρει σωστή εκπαίδευση αλλά όχι εις βάρος μιας ξένοιαστης σχολικής ζωής. Ο κύριος Τάκης, όπως τον λέγαμε, με την ευφυΐα του, το ενδιαφέρον του για την κάθε μια μας και την έμφυτη κομπόσή του, έδινε το στίγμα του διευθυντή ενός σύγχρονου ευρωπαϊκού σχολείου που σπάνια βρίσκει κανείς ακόμα και στις μέρες μας.

Το 1971 το σχολείο μεταφέρθηκε σε σύγχρονες εγκαταστάσεις στον Παράδεισο Αμαρουσίου, σε ειδικά διαμορφωμένο κτήριο από τους αρχιτέκτονες Μάνθο και Αγγελική Δωρή (γονείς μαθητριών). Το 1978 ο Τάκης Κομονδούρος αποσύρθηκε από τη διεύθυνση του σχολείου και το 1984 το σχολείο έπαψε να ανήκει στην οικογένεια. Συνέχισε όμως να λειτουργεί με το ίδιο διδακτικό προσωπικό μέχρι το 1995 που αγοράστηκε από τη ΣΧΟΛΗ Ι.Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ.

Γιολάντα Παπαδάμ
Απόφοιτη του 1971

Ο ρόλος ενός φωτισμένου, πρωτοποριακού σχολείου

από την Ιωάννα Σπηλιοπούλου

στη διαμόρφωση του ατόμου και της κοινωνίας

Ζήσαμε σε ένα σχολείο ανοιχτό, προοδευτικό, που ενσωμάτωσε καθηγητές διωγμένους για τα πολιτικά φρονήματά τους, οι οποίοι μας μεταλαμπάδευσαν αξίες όπως η ελευθερία, η ισότητα, η δικαιοσύνη, η συνεργασία, η δημιουργικότητα. Σε ένα σχολείο που ακόμα και σε χαλεπούς καιρούς όπως η χούντα – έζησα τη λογοκρισία πηγαίνοντας το περιοδικό στην ασφάλεια της Ν. Ιωνίας για έγκριση – κατόρθωσε να μην ξεπουλήσει τα ιδανικά του.

Είναι πραγματικά συγκινητικό αλλά και πλήρες νοήματος και συμβολισμών το γεγονός ότι ένα χειμωνιάτικο απόγευμα, τελειώνοντας το 2023 μαζευτήκαμε εδώ, στο Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, όλοι εμείς που έχουμε ως κοινό παρονομαστή ότι τελειώσαμε, χρόνια πριν, το ίδιο σχολείο.

Και ακόμα πιο ουσιαστικό και αξιομелέτης, θα έλεγα, είναι το γεγονός πως αυτό το σχολείο, μας έχει επηρεάσει, μας έχει καθορίσει, έχει διαμορφώσει σε μεγάλο βαθμό την προσωπικότητά μας.

Η αλήθεια είναι ότι το σχολείο μας υπήρξε εξαιρετικά φωτισμένο και πρωτοποριακό. Σκεφτείτε ότι το 1927 - μιλάμε για τις αρχές του προηγούμενου αιώνα - η Μίνα Αηδοнопούλου συνεχίζει το προοδευτικό έργο της Σχολής Κωνσταντινίδη, την ουσία αγοράζει. Τότε στο α' μισό του 20ου αιώνα υπήρχε σχολείο με αυτόνομη Μαθητική Κοινότητα, στην οποία οι μαθήτριες συνεργάζονται, δημιουργούν, αυτοδιοικούνται. Στόχος η δημιουργία συνειδητών πολιτών, που θα παίξουν έναν εποικοδομητικό ρόλο στην κοινωνία. Ζήσαμε, οι πιο παλιές, την Γενική Πρόεδρο να συγκεντρώνει τις μαθήτριες το πρωί για την καθημερινή ενημέρωση. Ζήσαμε τις Γενικές Συνελεύσεις που στηρίζονταν στον διάλογο και στην ελεύθερη ανταλλαγή απόψεων. Ζήσαμε τις επιτροπές μέσα από τις οποίες εκφραζόμαστε ελεύθερα, δημιουργούσαμε, ασχολιόμαστε με τις τέχνες, τον αθλητισμό, την αλληλοβοήθεια.

Ζήσαμε ακόμα σε ένα μικρό, οικογενειακό σχολείο. Γνωρίζομαστε. Είχαμε σχέση ζεστή, προσωπική με τους οδηγούς των σχολικών, με τους ανθρώπους της καντίνας/πρατηρίου τουλάχιστον οι πιο παλιές. Σεβόμαστε ο ένας τον άλλο. Το σχολείο δεν υπήρξε βιομηχανία, δεν νιώσαμε όχλος, δεν χαθήκαμε στην ανωνυμία.

Όλα αυτά διαμορφώνουν ελεύθερες, κριτικά σκεπτόμενες προσωπικότητες, ευαισθητοποιούν τα άτομα, αφήνουν το νου, το συναίσθημα, τη φαντασία να καλύπτει, να δημιουργήσει, να εκτονώ-

1966, Γιορτή αποχαιρετισμού Β' προς Γ' Λυκείου. Σάτιρα των πρώτων τηλεοπτικών διαφημίσεων (αρχείο Ιωάννας Σπηλιοπούλου)

1952-1963, το γυμναστήριο στη Φιλοθέη (αρχείο Ρένας Κυρκίνη)

1974, εξώφυλλο προγράμματος της γιορτής αποφοίτησης (αρχείο Σοφίας Βάρθη)

Ποια θα ήταν η σχέση μας με τη Φυσική, τη Χημεία ή τη Γεωγραφία χωρίς τον Βασίλη Νικολόπουλο που με το χιούμορ, την μεταδοτικότητα και την εκλαίκευση αποφόρτισε τις απαιτήσεις των αντικειμένων που δίδασσε;

Και ας μην ξεχάσουμε τους διευθυντές του σχολείου, την Μ. Πολυμενάκου, τον Αντώνη Καλλίτη, τον Πλάτωνα Σωτηρίου, τον Βασίλη Νικολόπουλο, που συνετέλεσαν στο να καταλάβουμε τι θα πει καλλιέργεια, σεβασμός, πειθαρχία, καθοδήγηση, ενδιαφέρον για το άτομο.

Έζησα τον Τάκη Κομονδούρο και συνεργάστηκα μαζί του ως μαθήτρια, ως μέλος της επιτροπής Περιοδικού, ως Γενική Πρόεδρος και αργότερα ως καθηγήτρια στο σχολείο. Ο Τάκης Κομονδούρος έφερε έναν καινοτόμο αέρα στο σχολείο, βοήθησε αποτελεσματικά πολλές από εμάς (π.χ. εμένα που, καθώς δυσκολευόμουν να προσαρμοστώ, ήθελα να απέχω), νοιάστηκε και δούλεψε μαζί μας στην κοινότητα, σεβόμενος τα δικαιώματά μας, άνοιξε τα μυαλά μας με το ανατρεπτικό χιούμορ του και την κοσμοπολίτικη κουλτούρα του.

Έχετε αλήθεια σκεφτεί ποια θα ήταν η σχέση μας με την τέχνη χωρίς την Ανθούλα Ξανθού ή την Έπη Πρωτονοταρίου; Προσωπικά αγάπησα τη ζωγραφική εξαιτίας της Έπης, της Έπης που κατόρθωσε να ελευθερώσει την έκφραση ενός παιδιού που πίστευε ότι ποτέ δεν θα μπορούσε να ζωγραφίσει.

Ποια θα ήταν η σχέση μας με τη λογοτεχνία και τα κλασικά γράμματα χωρίς την Στέλλα Παραγκουδάκη, την Μαρίκα Χέλμη, την Κατερίνα (Κατούσα) Λεονταρίτου, την Κάτια Παπαϊωάννου, την Βάσα Σολωμού; Ποια θα ήταν η σχέση μας με τη γλώσσα, αν δεν χειριζόμαστε ελεύθερα τη δημοτική στον προφορικό και γραπτό λόγο (η εφημερίδα και το περιοδικό παραμένουν τρανές αποδείξεις) σε εποχές που κυριαρχούσε η καθαρεύουσα;

Ζήσαμε σε ένα σχολείο ανοικτό, προοδευτικό, που ενσωμάτωσε καθηγητές

διωγμένους για τα πολιτικά φρονήματά τους, οι οποίοι μας μεταλαμπάδευσαν αξίες όπως η ελευθερία, η ισότητα, η δικαιοσύνη, η συνεργασία, η δημιουργικότητα. Σε ένα σχολείο που ακόμα και σε χαλεπούς καιρούς όπως η χούντα - έζησα τη λογοκρισία πηγαίνοντας το περιοδικό στην ασφάλεια της Ν. Ιωνίας για έγκριση - κατόρθωσε να μην ξεπουλήσει τα ιδανικά του.

Δουλεύοντας ακόμα και σήμερα με εφήβους και παρακολουθώντας ενεργά τα εκπαιδευτικά πράγματα, μπορώ να σας διαβεβαιώσω ότι δύσκολα θα βρει κάποιος σχολείο αντίστοιχο του δικού μας στον τόπο μας σήμερα, ιδιαίτερα στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Κυριαρχεί η χρησιμοθηρία - στόχος το Πανεπιστήμιο και η απόκτηση, με κάθε κόστος, των εφοδίων που θα δημιουργήσουν τον αυριανό CEO (Διευθύνοντα Σύμβουλο).

Σήμερα οι μαθητικές κοινότητες είναι θεσμοθετημένες αλλά ανενεργές. Αναρωτιόμαστε, λοιπόν, ακόμα για την αυξανόμενη βία ανάμεσα στους ανηλίκους, για τις γυναικοκτονίες, για την έλλειψη πολιτισμού; Αναρωτιόμαστε ακόμα για την τόσο μειωμένη συμμετοχή στις εκλογές, ενώ έχει δοθεί το δικαίωμα ψήφου στους πολίτες 17 χρονών;

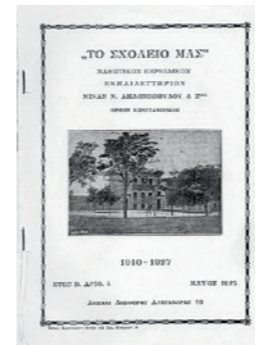
Χρειαζόμαστε επειγόντως ανθρωποκεντρικά σχολεία, σαν αυτό που αξιωθήκαμε να βιώσουμε εμείς. Γιατί το σχολείο καθορίζει, αλλάζει, διαμορφώνει τα άτομα και τις κοινωνίες, σε μεγάλο βαθμό.

Ιωάννα Σπηλιοτοπούλου,
φιλόλογος, απόφοιτη του 1967

Ενδεικτική Βιβλιογραφία άρθρου

1. S. Neill, 2019, Θεωρία και πράξη της αντιαυταρχικής εκπαίδευσης, Τα κεφάλαια για την αυτοδιεύθυνση, το θέατρο, τη μουσική, τον χορό, Εκδόσεις ΚΟΥΚΚΙΔΑ
2. Daniel Goleman, 2011, Η συναισθηματική νοημοσύνη, το κεφάλαιο: Συναισθηματική παιδεία, Εκδόσεις ΠΕΔΙΟ
3. Natacha Polony, 2006, Τα χαμένα παιδιά μας, Εκδόσεις ΠΟΛΙΣ
4. Ε. Παρασκευάς, 2020, «Μαθητική ηγεσία - Συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων», Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας - Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών - Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης
5. Συγγραφέας? Συνήγορος του Παιδιού, 2006, Γράμμα στους μαθητές, old.sinigoras.gr

Εφημερίδα και περιοδικό

Μάιος 1927

1952

1954

1955

1955

Δεκέμβριος 1961

Ιούνιος 1961

"Scripta manent"
(τα γραπτά μένουν).
Κάποια εξώφυλλα
περιοδικών και
τίτλοι εφημερίδων.

Από τα αρχεία των:
Γ. Παπαδάμ, Σ. Βάρθη,
Μ. Ασημομήτη, Άννας Κ-Μ,
Ε. Λαιμού, Μ. Κίκιζα και
οικ. Κομονδούρου

11 Δεκεμβρίου 1964

25 Νοεμβρίου 1966

10 Δεκεμβρίου 1966

1975-'76

1965

Απρίλιος 1967

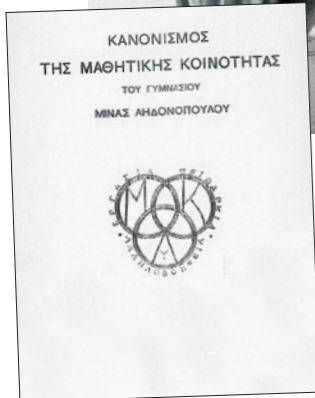
Απρίλιος 1970

Απρίλιος 1971

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

Στόχος «...η μαθητική τους ζωή να γίνεται προάσκηση για τη ζωή τους στην κοινωνία»

1965, μαθήτριες της Β' Λυκείου στη Φιλοθέη (αρχείο Άννας Κ-Μ)

Η σημαντικότερη καινοτομία της Σχολής Αηδονοπούλου ήταν η Μαθητική Κοινότητα. Ξεκίνησε το 1923 στα Εκπαιδευτήρια Ηλία Κωνσταντινίδη, τον «πρόγονο» της Σχολής Αηδονοπούλου. Για να γίνει κατανοητή η λειτουργία της κοινότητας, αλλά και για να χρησιμοποιήσει πιθανόν σε σημερινά σχολεία, παραθέτω αποσπάσματα από τον Κανονισμό της όπως αποτυπώθηκε το 1951 και σχολιάζω από την προσωπική μου εμπειρία.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ – ΣΚΟΠΟΣ, Άρθρο 1ο

Οι μαθήτριες του Γυμνασίου των εκπαιδευτηρίων Μίνας Αηδονοπούλου είναι όλες ενωμένες σε μια οργανωμένη ολότητα που λέγεται ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΑΗΔΟΝΟΠΟΥΛΟΥ (ΜΚΑ)

Άρθρο 2ο

Σκοπός της ΜΚΑ είναι να βοηθήσει τα μέλη της να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους και ταυτόχρονα να πειθαρχούν στο σύνολο και να εργάζονται γι' αυτό, σε τρόπο που η μαθητική τους ζωή να γίνεται προάσκηση για τη ζωή τους στην κοινωνία.

Άρθρο 3ο

Για την επιτυχία του σκοπού αυτού τα μέλη προσπαθούν να τηρούν τρεις βασικές αρχές την εργασία, την πειθαρχία και την αλληλοβοήθεια...

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ, Άρθρο 15ο

Τα νέα μέλη για να εισαχθούν στην κοινότητα διαβάζουν τον κανονισμό της και παρακολουθούν ένα μήνα τη δράση της. Ύστερα γράφουν μία έκθεση με θέμα σχετικό με την κοινότητα και σε μια γενική συνέλευση δίνουν ομαδικά την υπόσχεσή τους πως θα είναι ευσυνείδητα μέλη της..

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ, Άρθρο 6ο

Η διοικητική οργάνωση της κοινότητας είναι η ακόλουθη. Τα μέλη είναι οργανωμένα σε κύκλους κατά δύο τρόπους:

- 1) Κατά τάξεις. Κάθε τάξη αποτελεί μια ενότητα με πρόεδρο, αντιπρόεδρο, συμβουλευτικό μέλος, γραμματέα για τήρηση των πρακτικών και ταμιά για την είσπραξη των συνδρομών. Η πρόεδρος είναι η πρώτη υπεύθυνη για την πειθαρχία της τάξεως και την εργατικότητα της, αντιπροσωπεύει την τάξη και λέει τη γνώμη της στην διεύθυνση για τον βαθμό της διαγωγής της κάθε συμμαθήτριάς της.
- 2) Κατά επιτροπές. Άσχετα με τις τάξεις που φοιτούν, κατά τις ιδιαίτερες κλίσεις που έχουν, ενώνονται τα παιδιά σε ενότητες που λέγονται επιτροπές. Κάθε επιτροπή έχει δικό της πρόεδρο, αντιπρόεδρο και γραμματέα και ταμιά αν έχει και οικονομική διαχείριση...

Οι επιτροπές μπορούν να αυξηθούν ή να περιοριστούν κατά τις ανάγκες που παρουσιάζονται ύστερα από απόφαση της Διεύθυνσης και του Διοικητικού Συμβουλίου.

Εκτός από τις Προέδρους τάξεων και των επιτροπών υπάρχει μία Γενική Πρόεδρος όλου του σχολείου, μία Γενική Αντιπρόεδρος και μία Γενική Ταμίας...

Κάθε μία από τις προηγούμενες ενότητες κινείται σαν ελεύθερος οργανισμός, η όλη όμως διοίκηση της Κοινότητας συγκεντρώνεται στο Κεντρικό Διοικητικό Συμβούλιο που αποτελείται από τα συμβουλευτικά μέλη των τάξεων, τις προέδρους των τάξεων και επιτροπών, τη Γενική Αντιπρόεδρο και τη Γενική Πρόεδρο. Το Κεντρικό Διοικητικό Συμβούλιο έχει ξεχωριστή δική του Πρόεδρο που είναι μαθήτριά της Η' Γυμνασίου. Αυτήν όταν απουσιάζει την αναπληρώνει εις την κατεύθυνση των συζητήσεων η Γενική Πρόεδρος της Κοινότητας. Η Πρόεδρος Συμβουλίου διευθύνει τις συνεδριάσεις του Κεντρικού Διοικητικού Συμβουλίου και προτείνει στη Γενική Συνέλευση τις τυχόν νέες διατάξεις.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ, Άρθρο 7ο

Κάθε επιτροπή συνεδριάζει μια φορά την εβδομάδα σε

ορισμένη ώρα. Κάθε τάξη όταν παρουσιάζεται ανάγκη. Το Κεντρικό Διοικητικό Συμβούλιο μια φορά την εβδομάδα σε ορισμένη ώρα και όλα τα μέλη της κοινότητας μια φορά τον μήνα μαζί με τον σύλλογο των καθηγητών και την κ. Αηδονοπούλου.

Τις συνεδριάσεις του Συμβουλίου μπορούν να παρακολουθήσουν όσοι από τους κ.κ. καθηγητές θέλουν και απλά μέλη της κοινότητας ύστερα από προφορική άδεια της Προέδρου του Συμβουλίου. Οι επισκέπτες έχουν δικαίωμα να λένε τη γνώμη τους όχι όμως να ψηφίζουν. Τη γενική συνέλευση έχουν δικαίωμα να παρακολουθήσουν και ξένοι, ύστερα από πρόσκληση του Σχολείου.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ, Άρθρο 8ο

Η όλη λειτουργία της κοινότητας παρακολουθείται από το σχολείο. Κάθε επιτροπή έχει ως σύμβουλό της έναν ορισμένο καθηγητή που παρακολουθεί και κατευθύνει όταν είναι ανάγκη τις συνεδριάσεις της χωρίς όμως να έχει δικαίωμα ψήφου. Συμβουλευτικό μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου και όλης της κοινότητας είναι ο γυμνασιάρχης του σχολείου ο οποίος πρέπει να μαθαίνει όλη την κίνηση της κοινότητας και να ενημερώνει γι' αυτήν την κ. Αηδονοπούλου και το σύλλογο των καθηγητών και να κατευθύνει, αν είναι ανάγκη, στους δρόμους της την κοινότητα ύστερα από συνεννόηση με τον σύλλογο και την κ. Αηδονοπούλου.

Άρθρο 9ο

Κάθε τάξη εκλέγει με μυστική ψηφοφορία πρόεδρο, αντιπρόεδρο και συμβουλευτικό μέλος.. η εκλογή ισχύει για ένα σχολικό εξάμηνο...

Κάθε επιτροπή εκλέγει την πρόεδρό της με φανερή ψηφοφορία ανάμεσα σε ορισμένα παιδιά που προτείνει το Κεντρικό Συμβούλιο σύμφωνα με την εκτίμηση που κέρδισαν από τη δράση τους τα προηγούμενα χρόνια...

Η εκλογή τους ισχύει για ένα χρόνο. Οι πρόεδροι των επιτροπών μπορούν να είναι και πρόεδροι τάξεων οι ψηφοφόροι όμως προσπαθούν να μη φορτώνουν όλες τις εξουσίες σε λίγα πρόσωπα για να κατανέμεται η εργασία και να παίρνουν πιο πολλά παιδιά μέρος στη διοίκηση...

ΕΠΙΒΡΑΒΕΥΣΗ ΓΙΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ, Άρθρο 11ο

Τα παιδιά που διακρίνονται για τη δουλειά τους στην κοινότητα παίρνουν τιμητικές διακρίσεις, που είναι διπλώματα και το δικαίωμα να κεντήσουν μέσα στο τρίγωνο που σχηματίζεται στο κέντρο από το σήμα της κοινότητας, κάποιο χρώμα...

Η τάξη που συγκεντρώνει έναν απ' τους ανωτέρω μέσους όρους, στους βαθμούς των μαθητριών μαζί με κοινοτικό ήθος και πνεύμα, παίρνει από τη γενική συνέλευση, για ένα εξάμηνο, ένα χρυσό αστέρι...

ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ, Άρθρο 13ο

Η γενική πρόεδρος εκπροσωπεί την κοινότητα όπου είναι ανάγκη και παρακολουθεί και κατευθύνει ολόκληρη την κίνησή της. Για το σκοπό αυτό συναντάται με τους προέδρους των τάξεων στο γραφείο της κοινότητας την ώρα του μεγάλου διαλείμματος. Η πρόεδρος ακούει, δίνει οδηγίες, συμβουλεύει ή επιβάλλει ποινές στα άταχτα παιδιά που της αναφέρουν οι πρόεδροι τάξεων ή παραπέμπει

για πιο μεγάλες αταξίες στο Κεντρικό Συμβούλιο που κάνει και χρέη δικαστηρίου. Εκείνο πάλι σε βαρύτερες περιπτώσεις παραπέμπει στη γενική συνέλευση ή στη διεύθυνση του σχολείου...(1*)

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΜΕΛΩΝ, Άρθρο 12ο

Τα μέλη της κοινότητας έχουν καθήκον να εφαρμόζουν τις τρεις αρχές της κοινότητας και να είναι παρόντα σε όλες τις εκδηλώσεις της. Να εκλέγουν τη διοίκησή τους να την ελέγχουν και να λένε τη γνώμη τους σε όλα τα ζητήματα που αφορούν την κοινότητα.(2*)

Κάθε τάξη έχει καθήκον να ενεργεί για την ανύψωση του ηθικού και πνευματικού επιπέδου και του δικού της και του συνόλου της κοινότητας.(3*)

Κάθε επιτροπή έχει καθήκον να δουλεύει συντονισμένα σύμφωνα με την ειδικότητά της και να προσφέρει τους καρπούς της δουλειάς της στο σύνολο της κοινότητας χωρίς όμως να μπορεί μόνη της να παίρνει αποφάσεις για ζητήματα διαχείρισης κοινού συμφέροντος.(4*)

(1*) Όλα τα πιο πάνω άρθρα του Κανονισμού αυτού θα πρέπει να γράφτηκαν μετά από πολλή αναζήτηση, σκέψη, προνοητικότητα, φαντασία και κυρίως γνώση και αγάπη για τη νέα γενιά. Γι' αυτό και εμείς οι μαθήτριες εφαρμόζαμε τον κανονισμό κι αισθανόμαστε ελεύθερες να δημιουργήσουμε. Η συμμετοχή των καθηγητών μας στις επιτροπές και τις δημιουργίες μας ήταν ελάχιστη και διακριτική. Αφορούσε κυρίως κατευθύνσεις.

(2*) Αισθανόμαστε ευθύνη για τις επιλογές των προσώπων που θα μας διοικούσαν. Είχαμε την ευκαιρία να μιλήσουμε στο σύνολο της κοινότητας, να βρισκόμαστε επιχειρήματα κι έτσι εξασκούμαστε στον δημόσιο προφορικό λόγο.

(3*) Απόδειξη της εφαρμογής των πιο πάνω είναι τα πρακτικά από μια πολύ παλιά γενική συνέλευση όπου αναφέρεται πως όταν σε κάποια τάξη έπεσε ο Μέσος Όρος (Μ.Ο.) των βαθμών στα μαθήματα, οι καλές μαθήτριες αποφάσισαν να έρχονται στο σχολείο νωρίτερα, για να βοηθούν τις αδύνατες συμμαθήτριάς τους. Το αποτέλεσμα ήταν η τάξη να ανεβάσει και πάλι τον Μ.Ο. των βαθμών της

(4*) Στις Επιτροπές διοχετεύαμε τα ταλέντα μας. Αισθανόμαστε ευθύνη για τα έργα που αναλαμβάναμε και καμαρώναμε για τα αποτελέσματα. Όχι για ατομικό όφελος αλλά για την κοινότητα, είτε αυτό ήταν μια θεατρική παράσταση, μια εφημερίδα, μια εκδρομή κ.ο.κ.

Απ' όσο γνωρίζω ο θεσμός της κοινότητας συνεχίστηκε με μια μικρή διακοπή μηνών, τον καιρό της δικτατορίας. Τη σχολική χρονιά 1951-52 που αποτυπώθηκε ο πιο πάνω Κανονισμός, Γενική Πρόεδρος της Κοινότητας ήταν η Έπη Πρωτονοταρίου. Οι επιτροπές που λειτουργούσαν τότε ήταν: Οικονομικών, Εκπαιδευτικών Εκδρομών, Βιβλιοθήκης, Χημείου, Σπορ-Εκδρομών, Εφημερίδας, Τεχνικών, Κουκλοθεάτρου, Πρατηρίου και Γιορτών.

Επιλογές και σχόλια Άννα Κ-Μ, απόφοιτη του 1967

Το σχολείο το κάνουν οι άνθρωποι

Πρόσωπα που διοίκησαν το σχολείο

Μίνα Αηδονοπούλου

"Στα Παιδιά" αποσπάσματα από το κείμενο του Τάκη Κομονδούρου στο περιοδικό "Το σχολείο μας". Δεκ. 1958.

Έφυγε ξαφνικά και για πάντα ένας γλυκός, αγνός και τίμιος άνθρωπος που θα 'τανε σίγουρα απόλυτα ευτυχισμένος γιατί κατάφερε πάντα να κάνει το σωστό, το ίδιο, το τέλειο...

...Ο θόρυβος της αυλής στα διαλείμματα, ο δαιμονισμένος μερικές φορές, είναι ο ίδιος ο θόρυβος της ζωής

στην πιο χαρούμενη μορφή της.

Πίσω από την κάθε μικροπονηριά, την κάθε αταξία, το κάθε αθώο ψέμα, εκδηλώσεις στιγμιαίες και χωρίς σημασία, υπάρχει η ανόθευτη, ασκοτεινίαστη, αυθόρμητη αγνότης της νεαρής ηλικίας.

Κι όταν ήρθε η μεγάλη στιγμή της δοκιμασίας, αυτά τα παιδιά, εσείς, δείξατε τόση αληθινή αξιοπρέπεια, συναισθανθήκατε τόσο απόλυτα το γεγονός, το ένστικτο σας έδειξε με τόση ακρίβεια τον σωστό δρόμο, ώστε το πένθος και

"Η κ. Μίνα: Όλο μάτια και αυτιά", σχέδιο από το περιοδικό "Το σχολείο μας"

η λύπη σας ήταν ο ωραιότερος φόρος τιμής για Κείνην, με τον πιο όμορφο τρόπο εκφρασμένος.

Σας ευχαριστώ γι' αυτήν, ... για τη χαρά που της δώσατε στη ζωή και για την αλήθεια που αποδείξατε με την αγάπη σας στο χαμό της: ότι δίκαια πίστευε σ' εσάς.

! Βλέπε περισσότερα για την Μίνα Αηδονοπούλου, σελ. 2-4 "Σύντομη ιστορία του σχολείου μας"

Τάκης Κομονδούρος

Όταν φέρνω στο νου μου τον κ. Τάκη έχω στα ρουθούνια μου τη μυρωδιά ή μάλλον το άρωμα, από τα τσιγάρα Dunhill που κάπνιζε και είχε ποτίσει όλο το γραφείο του. Και λέω άρωμα, επειδή για μένα ήταν πολύ ευχάριστη.

Έχω επίσης στα μάτια μου την πρώτη εικόνα στο φωτεινό γραφείο του στο ισόγειο του κτηρίου της Φιλοθέης μόλις μπαίναμε δεξιά. Εκεί μπήκα για πρώτη φορά με τον πατέρα μου το 1965, δεκαπέντε χρονών εγώ, για να με γράψει στο Λύκειο. Έχω στο νου μου την προσεγγισμένη και μοντέρνα του εμφάνιση, καμιά σχέση με την εικόνα των καθηγητών που ήξερα ως τότε.

Δεν πολυθυμάμαι την κουβέντα μας, πάντως μου απύθυνε κι εμένα το λόγο. Μάλλον είχε ρωτήσει γιατί θέλουμε να γραφτώ σ' αυτό το σχολείο. Ο πατέρας μου θα πρέπει να είχε πει ότι ο λόγος που έφυγα από το προηγούμενο σχολείο ήταν ότι είχαν διώξει τη μεγαλύτερη αδερφή μου ως αριστερή,

επειδή διάβαζε «τους Δρόμους της Ειρήνης». Μας άκουγε με διεισδυτικό βλέμμα και πολλή προσοχή.

Τόσο εκείνη την πρώτη μέρα, όσο και τις επόμενες, όταν σπάνια έμπαινα στο γραφείο του κ. Τάκη, ένιωθα τρακ/αμηχανία. Την αμηχανία που νιώθουμε όταν θαυμάζουμε κάποιον και θέλουμε να του αρέσουμε.

Κάποια στιγμή στην αρχή ένιωσα με πολλή χαρά ότι με είχε το νου του όταν με ρώτησε: Βρήκες φίλη Άννα; Κι επίσης κάποτε με ρώτησε: Πατί έχεις έχθρα με τον πατέρα σου; Εγώ πράγματι υπήρξα ένα οργισμένο παιδί, δεν ήξερα όμως ότι αυτό φαίνεται προς τα έξω. Όχι απ' όλους βέβαια, από όποιον ήξερε να το δει. Αυτό το σχολείο λοι-

πόν με καλμάρισε, απάλυνε την οργή μου, μάλλον επειδή ένιωθα παραδοχή για όσα μπορούσα να καταφέρω.

Στη συνέχεια θυμάμαι τις συμμετοχές του κυρίου Τάκη στις εκδρομές. Στη μονοήμερη στο Σχινιά όπου κάνανε bras de fer με τον κ. Μανδηλαρά. Φανταστείτε τη σκηνή: Καμιά 35αριά κοριτσόπουλα γύρω-γύρω και δυο άντρες στην άμμο να παραβγαίνουνε στη χειροπάλη. Ευχόμουνα να κερδίσει, αλλά δεν θυμάμαι το αποτέλεσμα.

Στον καιρό μας υπήρχε η συνήθεια να βραβεύεται κάθε χρόνο η καλύτερη τάξη. Η δική μας βραβεύτηκε δύο χρονιές. Στη μία το έπαθλο ήταν η προσφορά μιας ημερήσιας εκδρομής στην Άνδρο.

Σ' άλλη εκδρομή, νομίζω στον Μυστρά, το 1966, θυμάμαι κάποιος πελάτης του ξενοδοχείου ξεκίνησε να μαλώνει εντελώς αδικαιολόγητα 3-4 συμμαθήτριές μας. Τότε θαύμασα το πόσο ευγενικά και αριστοτεχνικά ο κύριος

Από την Άννα Κρεμέζη-Μαργαριτούλη

Τάκης τον έβαλε στη θέση του και μας υπερασπίστηκε έναντι των προκαταλήψεων πολλών μεγάλων εναντίον της νεολαίας. Πολύ το καμαρώσαμε αυτό.

Σε άλλη εκδρομή, μπορεί και στην ίδια, πληροφορηθήκαμε ότι πρόσφατα είχε αποκτήσει το 3ο του νομίζω παιδί. Πώς να συμμετέχουμε στη χαρά και να του ευχθούμε; Αποφασίσαμε όλη η τάξη και αγοράσαμε πάρα πολλά λουλούδια. Πήραμε το κλειδί από τη reception του ξενοδοχείου, μπήκαμε στο δωμάτιό του και απλώσαμε τα λουλούδια παντού, μέχρι και στη λεκάνη της τουαλέτας. Είχαμε γράψει και μια ευχή που αφήσαμε στο κέντρο του κρεβατιού. Σταθήκαμε όρθιες περιφερειακά στους τοίχους του δωματίου, κλείσαμε τα φώτα και περιμέναμε... Κάποια στιγμή μπήκε ο κύριος Τάκης, άναψε το φως και έμεινε άναυδος! Μας είπε ότι του δώσαμε μεγάλη χαρά και μας φίλησε όλες με τη σειρά στο μέτωπο... Ζήσαμε αλησμόνητες στιγμές.

Στις μεγάλες εκδρομές θυμάμαι παίζαμε και «το παιχνίδι της αλήθειας». Καθόμαστε σε κύκλο και απαντούσαμε μια-μια σε ερωτήσεις που έκανε κάθε φορά άλλος. Το δίδυμο ερωτών-απαντών οριζόταν με τη μπουκάλια. Αν ήταν σκοτεινά, όποιος απαντούσε τον φωτίσαμε με φακό. Όταν η μπουκάλια έδειχνε να ρωτήσει ο κ. Τάκης οι ερωτήσεις του έδειχναν βαθιά γνώση της καθημιάς από εμάς. Σπουδαίο «παιχνίδι» για όποιον ενδιαφέρεται να γνωρίζει τους ανθρώπους.

Η τελευταία εκδρομή μας ήταν στη Ρόδο. Δεν θυμάμαι πολλά από αυτήν επειδή όμως ήταν λίγο πριν αποφοιτήσουμε ο κ. Τάκης μας έδινε συμβουλές για την υπόλοιπη ζωή μας. Ιδού μία πο-

λύ σημαντική: «Τον άντρα που θα πάρετε να μην τον πάρετε με την προοπτική να τον αλλάξετε. Να σας αρέσει όπως είναι...»

Ένιωθα πως ο κ. Τάκης σκορπούσε μια αύρα γοητείας, ίσως και ερωτισμού. Γι' αυτό νομίζω πως ο ίδιος αισθανόταν κάπως άβολα, όπως οι άνθρωποι που συγκεντρώνουν από τους γύρω τους προσοχή και θαυμασμό. Κάτι αντίστοιχο είχα αντιληφθεί για τον αείμνηστο Αντώνη Τρίτση.

Όταν τελειώσαμε το σχολείο, κάποια στιγμή στο διάδρομο μου είχε πει «Έρχεσαι να μου κάνεις τη γραμματέα;» Πέταξα από τη χαρά μου. Μετά όμως κατάλαβα πως το είχε προτείνει σε πολλές άλλες απόφοιτες και δεν το ξαναείπε. Άλλωστε εγώ πια είχα βάλει πλώρη γι' άλλες περιπέτειες, φουλ ερωτευμένη με τον άντρα της ζωής μου πράγμα

που με απομάκρυνε λίγο-λίγο από την ατμόσφαιρα του σχολείου.

Δεν ξέρω λοιπόν για τη Μίνα Αηδονοπούλου, τα περισσότερα γι' αυτήν τα έμαθα αφού τελείωσα το σχολείο. Ξέρω όμως πως σ' αυτό το σχολείο ζήσαμε στιγμές μεγάλης συγκίνησης χάρις στον Τάκη Κομονδούρο και ότι οι συμβουλές και οι αξίες που εξέπεμπε ήταν σημείο αναφοράς για την υπόλοιπη ζωή μου.

1. Ο κ. Τάκης στο γραφείο του (αρχείο οικογένειας Κομονδούρου)

2. Εκδρομή στο Σχινιά (αρχείο Άννας Κ-Μ)

3-4. Χειροπάλη ανάμεσα στον φιλόλογο Βασίλη Μανδηλαρά και τον κ. Τάκη (αρχείο Άννας Κ-Μ)

Πρόσωπα που δίδαξαν στο σχολείο

Όταν είμαστε μαθήτριες, δε φανταζόμαστε το μέγεθος των προσωπικοτήτων που μας δίδασκαν.

Ειρήνη Παϊδούση

Η Ρόζα Ιμβριώτη, το 1963, γράφει ανάμεσα στα άλλα: "Η Κυρία Ειρήνη - υπήρξε πλάστης ψυχών, μια προφητική μορφή στην εκπαίδευση. Ήθελε, ξεκινώντας όχι από επιστημονικές αρχές, αλλά από ένστικτο, οι σχολικές γνώσεις να συμπληρώνονται με τεχνικές γνώσεις και πράξη"... Η δημοτική γλώσσα, η αισθητική αγωγή, το ασταμάτητο δόσιμο της για τη δημιουργία ανθρώπου-δημιουργού, είναι θεμελιώδη έργα της Ειρήνης Παϊδούση.

Γεννήθηκε το 1897. Είχε ιδρύσει το πρώτο «σχολικό πρατήριο», στο εκπαιδευτήριο της Μίνας Αηδονοπούλου όπου εργάστηκε από το 1923 έως το 1945, με μια μικρή διακοπή τριών χρόνων, όπου σπούδασε στο πανεπιστήμιο της Λωζάνης (1928 - 1931) απ' όπου πήρε το πτυχίο Παιδαγωγικών Επιστημών.

Το 1939 γράφει το βιβλίο «Το θέατρο ως σχολικός οργανισμός» και το 1954 «Το κουκλοθέατρο και η ψυχαγωγία του παιδιού», σε συνεργασία με την Ελένη Θεοχάρη - Περράκη.

Έχει αφήσει πλούσιο συγγραφικό έργο. Εργάστηκε και ως μέλος στο Ανώτατο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο του Υπουργείου Παιδείας. Πέθανε το 1861.

Ελένη Θεοχάρη-Περράκη

Γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια το 1916. Σπούδασε ζωγραφική στη Σχολή Καλών Τεχνών στο Παρίσι και εκεί παρακολούθησε τα πρώτα μαθήματα κουκλοθέατρου κοντά στον Μ. Τεμπογαί. Όταν γύρισε στην Ελλάδα γνωρίστηκε με την παιδαγωγό Ειρήνη Παϊδούση, στο σχολείο της Μίνας Αηδονοπούλου. Η πρώτη δοκιμή στο κουκλοθέατρο ξεκινάει με μαθήτριες μέσα στο σχολείο το 1939. Πέθανε το 1985.

! [Βλέπε περισσότερα για το Κουκλοθέατρο, σελ. 19](#)

Έπη Πρωτονοταρίου

Η ΕΠΗ ΗΤΑΝ Ο ΑΠΟΛΥΤΟΣ ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΔΑΣΚΑΛΟΥ «Κυράδες μου καλημέρα», έτσι μας αγκάλιασε η γενναιοδωρη θεατρική φωνή της την πρώτη ημέρα που συναντηθήκαμε. Θα ήταν η καθηγήτριά μας του μαθήματος των «Τεχνικών» για τα επόμενα έξι χρόνια, στο ιδανικό περιβάλλον πνευματικότητας και ελευθερίας της Σχολής της Μίνας Αηδονοπούλου. Στο ίδιο σχολείο που λίγα χρόνια πριν ήταν και εκείνη μαθήτριά. Αμέσως μετά μοίρασε κάρβουνα και ένα μεγάλο ρολό χαρτί του μέτρου και μας παρακίνησε να αρχίσουμε την ζωγραφική.

Η Έπη ήταν ο απόλυτος ορισμός της έννοιας του Δάσκαλου. Είχε πάντα κέφι, τραβούσε μπροστά με δύναμη και επιμονή και απεχθανόταν τους συμβιβασμούς και τη μετριότητα. Το μάθημά της ήταν ανακάλυψη, δημιουργία, χαρά, απελευθέρωση αλλά και πειθαρχία μαζί.

Ζωγράφος η ίδια, υπήρξε η ψυχή της «Επιτροπής Τεχνικών», του απογευματινού μας Εργαστηρίου. Στις πολλές δραστηριότητές του ξεχώριζαν οι θεατρικές παραστάσεις που ανεβάσαμε στο θεατράκι του σχολείου: «Ο Πρωτομάστορας» του Γιώργου Θεοτοκά, «Το Παραμύθι χωρίς Όνομα»

της Πηνελόπης Δέλτα, «Η Σημασία να είσαι Σοβαρός» του Όσκαρ Ουάιλντ... Χρειαζόταν πολλή δουλειά, ατέλειωτες πρόβες, σκηνικά, αφίσες, προσκλήσεις, προγράμματα, όλα ζωγραφισμένα ένα-ένα στο χέρι, επικρατούσε όμως μεγάλος ενθουσιασμός.

Βασικό στέλεχος και πρωτεργάτης του «Κουκλοθεάτρου Αθηνών ο Μπάρμπα-Μυτούσης» όπου έπαιζε τον «Κλούβιο» με την αξέχαστη φωνή της, αναπόφευκτα συνέβαλε και στην «Επιτροπή Κουκλοθεάτρου», τη μεγάλη παράδοση της Σχολής Αηδονοπούλου. Με τα έργα που γράφαμε, τις κούκλες και τα σκηνικά που κατασκευάζαμε, την «Κυρά-Καλή», τον «Μπόμπιρα» και τη «Μαρούκα», δίναμε κάθε χρόνο παραστάσεις εκτός από το σχολείο και σε ιδρύματα με παιδιά. Φτάσαμε να ανεβάσουμε στο Κουκλοθέατρο μέχρι και το «Ημέρωμα της Στρίγγλας» του Σάιξπηρ.

Η Έπη είχε πάθος, λάτρευε τη δουλειά της. Δεν εγκατέλειψε ποτέ τη διδασκαλία, «τα παιδιά της» όπως έλεγε, ακόμα και όταν οι υποχρεώσεις της Αίθουσας Τέχνης Δεσμός δεν της άφηναν κανένα περιθώριο χρόνου. Μέχρι το τέλος της ζωής της άνοιγε διάπλατα το σπίτι και την αγκαλιά της, παρακολουθούσε την πορεία και την εξέλιξή μας και καμάρωνε για μας.

Το παράδειγμά της επηρέασε βαθιά και καθόρισε υποσυνείδητα πολλές από τις μετέπειτα επιλογές μας.

Της Λεώνης Βιδάλη
Ομότιμης καθηγήτριας της ΑΣΚΤ
Από την εφημερίδα «Αυγή» 7/3/24

Πλάτων Σωτηρίου

«Μαμά παντρεύομαι» είπε στη μάνα της η ανένταχτη Διδώ. «Ο Πλάτων Σωτηρίου είναι καθηγητής μαθηματικών, από μεγάλη οικογένεια της Σάμου. Έχουν για οικόσημο το δελφίνι... Ερωτευμένη δεν θα έλεγα ότι είμαι όμως μ' αρέσει πολύ σαν άντρας. Ψηλός, γαλανομάτης, με ξανθά μαλλιά, έχει μια κατατομή αρχαίου εφήβου. Είναι πάρα πολύ ωραίος και είναι μια ψυχή, ψυχούλα. Είναι τόσο καλός και τόσο λεπτός και βέβαια μ' αγαπάει. Έχω όμως λίγες επιφυλάξεις γιατί έχει δυο ανιψιούλες που τον λατρεύουν κι αυτές δεν τους χαλάει χατίρι».

Παρόλες τις ταλαντεύσεις της Διδώ, στην καρδιά της τελικά κυριάρχησε ο

Πλάτων, όχι για την ομορφιά του, κι ας ήταν σαν τον Ερμή του Πραξιτέλους, αλλά για την ανεκτίμητη ψυχή του.

Δίδυμος αδελφός της μητέρας της Άλκης Ζέη, παντρεύτηκε το 1933 την Διδώ Παπά (μετά Σωτηρίου) συγγραφέα και δημοσιογράφο η οποία αποτέλεσε πρότυπο για την Άλκη Ζέη.

Πηγή: Εφημ. ΤΑ ΝΕΑ 18/12/96

Από την Άννα Δαμιανίδη

Ο κ. Σωτηρίου ήταν ο Γυμνασιάρχης μας. Τον λατρεύαμε και πιστεύαμε ότι μας λάτρευε κι εκείνος... Οι ατάκες του διαδίδονταν σαν χρυσμοί, σαν ξόρκια προφύλαξης από κάθε κακό. Και η Διδώ είχε έρθει μια φορά, δεν κυκλοφορούσαν τα βιβλία της τότε, ή δεν τα ξέραμε. Μας είχε απογοητεύσει ως σύζυγος του κ. Σωτηρίου, που τον θεωρούσαμε θεό, επειδή δεν ήταν ομορφος σαν εκείνον. Αν και ακούγοντάς την καταλάβαμε ότι δεν υπάρχει μόνο η ομορφιά που ελκύει σε μια γυναίκα, πληροφορία απείρως σημαντική για τη φάση που περνούσαμε τότε.

Από την Άννα Κ-Μ

Εμείς τον γνωρίσαμε πολύ μεγάλο σε ηλικία, την ομορφιά του δεν την βλέπαμε, την καλοσύνη της ψυχής του όμως την καταλαβαίναμε πολύ καλά και δυστυχώς την εκμεταλλευόμαστε.

Κάτια Παπαϊωάννου

Από την Μαρίνα Λεωνιδοπούλου

Την αγαπημένη φιλόλογο και γυμνασιάρχη, Κάτια Παπαϊωάννου, με το επικό χιούμορ και τις «αποβολές» στη βιβλιοθήκη, όπου σε έστειλε να διαβάσεις ένα βιβλίο και να γράψεις την περίληψη. Αποβολή που δοκίμασα, μαζί με τους συνενόχους μου, όταν βασανίσαμε την καμμένη τη νέα γαλλικού, τη δεσποινίδα Δερράου, που μάς είπε μεταφορικά να πάμε να μαζέψουμε βρούβες κι εμείς τις μαζέψαμε στ' αλήθεια και πήγαμε και τις ακουμπήσαμε στην έδρα την ώρα που δίδασσε...

Από την Άννα Δαμιανίδη

Η κυρία Παπαϊωάννου, είχε κι εκείνη γράψει ένα βιβλίο για τον άντρα της, που με είχε μαγέψει για τον τρόπο που εξέθετε την καθημερινότητά τους, κι ακόμα θυμάμαι φράσεις του.

Βασίλης Νικολόπουλος

Από την Μαρίνα Λεωνιδοπούλου

Τον αγαπημένο φυσικό και λυκειάρχη, Βασίλη Νικολόπουλο, με το επίσης επικό χιούμορ, που δεν είχα ποτέ δάσκαλο αλλά που σεβόμουν τρομερά ως διευθυντή του σχολείου.

Βρέθηκα στο γραφείο του κι εγώ μερικές φορές. Περισσότερο θυμάμαι αυτήν που θα σας διηγηθώ: Η Έρση καθόταν μπροστά μου στην Πέμπτη, και την ώρα του μαθήματος, είχα βουτήξει το σορτσάκι από τη τσάντα της και της το είχα φορέσει στο κεφάλι σαν σκουφί. Γύρισε από τον πίνακα η Πρωτόπαππα, ρώτησε ποιος το έκανε, ομολόγησα, όπως πάντα έκανα, και με πέταξε έξω: να πάρεις το σορτς - με εκείνο το χαρακτηριστικό Ρ - και να πας στον Λυκειάρχη. Δεν χρειάζεται να σας περιγράψω το ύφος ή την φωνή του Νικολόπουλου όταν μπήκα στο γραφείο του με το βρακί στο χέρι.

1. Έπη Πρωτονοταρίου
2. Αγαπημένες δασκάλες-στενές φίλες χρόνων (αρχείο οικογένειας Κομονδούρου)
3. 1971, γιορτή αποχαιρετισμού της ΣΤ' Γυμνασίου. Μαρίκα Χέλμη, Πλάτων Σωτηρίου (αρχείο Μυρτώ Σοφianoύ)
4. Βασίλης Νικολόπουλος (αρχείο Βάσως Νικολοπούλου)
5. Κάτια Παπαϊωάννου (αρχείο οικογένειας Κομονδούρου)

Μετά βίας μου φάνηκε ότι κρατήθηκε να μη γελάσει καθώς του διηγούμουν την αταξία μου. Δεν χρειάζεται να σας πω ότι δεν με τιμώρησε, μόνο με το γνωστό του στιλ με έδωσε από το γραφείο του, σχολιάζοντας την αντίστροφη σχέση της ηλικίας μου και της σοβαρότητάς μου.

Μαρίκα Χέλμη

Από την Άννα Κ-Μ

Όρθια δίπλα στην πόρτα πριν να μπει στην αίθουσα η κ. Χέλμη χτυπούσε με το μολύβι της την κάσα και μας κοίταζε. Μόλις γινότανε ψυχία, «Καλημέρα» έλεγε και έμπαινε στην τάξη χαρούμενη. Μας έκανε Όμηρο, Ηλιάδα και Οδύσσεια. Τι ωραία κείμενα! Τι ωραίες εικόνες, περιπέτειες, αγωνία, συναισθήματα, ανατροπές, πηγή λέξεων για όλες τις γλώσσες. Τα μάθαμε όλα αυτά επειδή μοιραστήκαμε τις ραψωδίες, τις παρουσιάσαμε και τις σχολιάσαμε όλες. Μάθαμε το δεν υπάρχει νικητής και νικημένος, έχει ο καιρός γυρίσματα, μην κοκορεύσαι.

Η κυρία Χέλμη με τα πανέξυπνα μάτια, το γρήγορο βάδισμα και το γελαστό πρόσωπο. Μου έκανε εντύπωση το μεγάλο στήθος της που όταν σταύρωνε τα μπράτσα της στηριζόντουσαν πάνω σ' αυτό. Έβλεπε πολύ κινηματογράφο. Την είχαν δει συμμαθήτριες τα σαββατοκύριακα να βγαίνει από το ένα σινεμά και να τρέχει ολοταχώς στο άλλο.

Βάσα Σολωμού-Ξανθάκη

Από την Άννα Δαμιανίδη

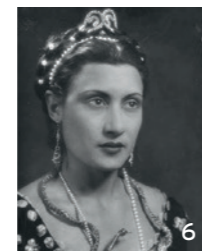
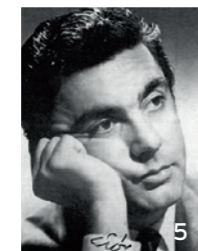
Τη Βάσα Σολωμού-Ξανθάκη την είχαμε καθηγήτρια φιλόλογο στην Αηδονοπούλου για λίγα χρόνια, η κούντα είχε αναγκάσει τη διεύθυνση του σχολείου να τη διώξει, μαζί με τον φυσικό μας, τον Βασίλη Νικολόπουλο. Χρειάστηκε να περάσουν δυο τρία χρόνια για να μπορέσουν να δουλέψουν ξανά και να τους έχουμε, εκείνους τους εξαιρετικούς, τους αγαπημένους καθηγητές μας.

ΜΕΡΕΣ ΤΗΣ ΧΟΥΝΤΑΣ. Θυμόμαστε τη βραδιά της γιορτής που κάναμε για αποχαιρετισμό στην Έκτη Γυμνασίου (κάθε χρόνο η Ε' αποχαιρετούσε την ΣΤ' με μια γιορτή). Είχαμε γράψει δικό μας έργο και το είχαμε παίξει, την κωμωδία «Φιλοθέτιδαι» κι είχε έρθει ο άντρας της κυρίας Σολωμού, ο κύριος Ξανθάκης και είχε χορέψει μαζί μας. Τον είχαμε κι αυτόν λατρέψει, την ευγένεια, το χιούμορ του, τον τρόπο που μας έκανε να νιώθουμε άνθρω-

ποι. Αυτός και οι καθηγητές μας ήταν οι μόνοι άντρες στη γιορτή. Και ο Νίκος Μπελογιάννης, ο γιος του Νίκου Μπελογιάννη δηλαδή, που ζούσε με το ζεύγος Σωτηρίου, τον κύριο Πλάτωνα και τη Διδώ, αυτός ήταν ο μοναδικός έφηβος που βλέπαμε καμιά φορά και ψιθυριστά, μετά φόβου χαφιδών και άλλων δαιμόνων, μαθαίναμε την ιστορία του.

... Ακόμα θυμάμαι το άκουσμα την πρώτη νύχτα στα Αμπελάκια στο σπίτι της κ. Σολωμού, όταν έβαλε το δίσκο με το *Ματωμένο γάμο* του Χατζιδάκι. Ήταν απόλυτη ψυχία στο χωριό, σκοτεινά, ίσως δεν είχαμε ηλεκτρικό. Όταν ακούστηκαν οι πρώτες νότες και η βραχνή φωνή του Λάκη Παππά, «Τώρα νυφούλα μου χρυσή, που βγαίνεις απ' το σπίτι σου...» ήταν σα να άνοιξε για μας ένας νέος κόσμος ομορφιάς, σα να βγήκαμε εμείς σε έναν ορίζοντα ανοιχτό, τέχνης και κατανόησης, συγκινήσεων και αλήθειας, σα να γλιτώσαμε επιτόπου από τη κούντα και τα βάσανά της.

Κάποια πρόσωπα που φοίτησαν στο σχολείο

1. Διδώ Παππά-Σωτηρίου. 1909 - 2004
2. Νίκη Καραγάτση 1914 -1986
3. Ανδρέας Παπανδρέου 1919-1996
4. Ελένη Σταυρινού-Βακαλό 1921 - 2001
5. Δημήτρης Χορν 1921-1998
6. Ελσα Βεργή 1921-1989
7. Τασσώ Καβαδιά 1921- 2010
8. Άλκη Ζέη 1923 - 2020
9. Φρέντυ Γερμανός 1934 -1999
10. Κατερίνα Αγγελάκη-Ρουκ 1939 - 2020

1. 1955, Σχολικός χορός (αρχείο οικογένειας Κομονδούρου)

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
ΑΠΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΣΚΟΠΙΑ«Το σχολείο που έδινε
και ρίζες και φτερά»Ομιλία από τον Μάρκο Κομονδούρο στην
εκδήλωση στις 5/12/23 στο Μουσείο ΓΦΙ

Η Μίνα είχε δώσει όλες τις αποταμιεύσεις της οικογένειας σε ένα πουγκί με χρυσές λίρες στην μικρότερη αδελφή της και γιαγιά μου την Αριάδνη, για να πάει στον κ. Κωνσταντινίδη και να ολοκληρώσει τη διαδικασία αγοράς του σχολείου.

Είναι πολύ συγκινητικό για μένα που είμαι εδώ σήμερα, και ειδικά που είμαι με την αδελφή μου, τη γυναίκα μου και την κόρη μου, γιατί προφανώς, πέρα από το ότι πήγα στη Σχολή Αηδονοπούλου μέχρι την Β' Δημοτικού και μεγάλωσα σε ένα ζεστό και ξεγνοιαστο σχολικό περιβάλλον, τα παιδικά μου χρόνια ήταν όλα πολύ στενά συνδεδεμένα με την ιστορία του σχολείου, τουλάχιστον για τα πρώτα 15 με 20 χρόνια της ζωής μου. Άρα θα ήθελα να προσθέσω κάποιες δικές μου ανα-

μνήσεις και προσωπικά μου βιώματα σχετικά με την ιστορία του σχολείου αυτού, όπως τη ζήσαμε και τη θυμόμαστε εμείς σαν οικογένεια, μαζί με κάποιες σκέψεις πάνω στο τι σημαίνει για μένα «Προοδευτικό Σχολείο» και τι είναι αυτό που έκανε την Σχολή Αηδονοπούλου να μας φέρει όλους εδώ σήμερα, μετά τόσα χρόνια.

Πρέπει όμως να αρχίσω με μια αναφορά σε έναν κύριο (με «Κ» κεφαλαίο), στον οποίο επίσης οφείλουμε το ότι είμαστε σήμερα εδώ. Αυτός

είναι ένας άγνωστος ταξιτζής από το 1927. Έχει ήδη ειπωθεί το πως η «Σχολή Κωνσταντινίδη» πέρασε στα χέρια της Μίνας Αηδονοπούλου και έγινε «Εκπαιδευτήρια Μίνας Ν. Αηδονοπούλου και Σία», παραλείψαμε όμως μια σημαντική, καθοριστική, θα έλεγα, λεπτομέρεια. Την ημέρα της συμφωνίας, η Μίνα είχε δώσει όλες τις αποταμιεύσεις της οικογένειας σε ένα πουγκί με χρυσές λίρες στην μικρότερη αδελφή της και γιαγιά μου την Αριάδνη, για να πάει στον κύριο Κωνσταντινίδη και να ολοκληρώσει την διαδικασία. Τα πήρε λοιπόν η γιαγιά μου, έφτασε στη συνάντηση με ένα ταξί, και καθώς ήταν έτοιμοι να ανταλλάξουν υπογραφές, κατάλαβε πως δεν είχε πλέον μαζί της το πουγκί με τις λίρες. Και εκεί που πήγε να ανοίξει η γη να την καταπιεί, επειδή είχαν συγκεντρώσει τις οικονομίες ολόκληρης της οικογένειας για να προχωρήσουν σε αυτή την αγορά, χτύπησε η πόρτα και ήταν αυτός ο άγνωστος ταξιτζής, ο οποίος ήταν προφανώς ένας πάρα πολύ έντιμος και φιλότιμος άνθρωπος, είχε βρει το πουγκί και το έφερε στη γιαγιά μου. Λέγεται ότι το περιστατικό αυτό έγινε γνωστό και γράφτηκε και στις εφημερίδες. Κάπως έτσι φτάσαμε να είμαστε όλοι εδώ σήμερα. Αφιερώνω λοιπόν τη βραδιά και στον άγνωστο αυτόν ταξιτζή.

Μετά την περιπέτεια αυτή, άθελά της η γιαγιά μου γίνεται πρωταγωνίστρια, αλλά παραμένει σε ρόλο πρωταγωνιστικό και για έναν ακόμα λόγο: γιατί ήταν η μόνη από τα επτά παιδιά της οικογένειας Αηδονοπούλου, που έκανε παιδί. Και αυτό από μόνο του είναι αρκετά ενδιαφέρον. Δηλαδή μία ολόκληρη οικογένεια επτά αδελφών είχε μόνο έναν απόγονο, καθώς η γιαγιά μου έκανε μοναχοπαίδι τον πατέρα μου τον Τάκη, που γεννήθηκε ένα χρόνο μετά την αγορά του σχολείου, τον Ιανουάριο του 1927. Άρα και σε αυτό συνεισέφερε η Αριάδνη, στο να διασφαλίσει δηλαδή τη συνέχεια της ιστορίας του Σχολείου από τη μια γενιά στην άλλη μέσα από την οικογένειά μας και γι' αυτό εγώ αισθάνομαι ότι της είμαστε ευγνώμονες.

Όπως θα ξέρετε από πρώτο χέρι όσοι περάσατε από το σχολείο, η κυρία Αριάδνη ήταν πάντα η καρδιά, τουλάχιστον του Δημοτικού όπου βρισκόταν το γραφείο της, πάντα σημείο αναφοράς,

Η γιαγιά μου παραμένει σε ρόλο πρωταγωνιστικό γιατί ήταν η μόνη από τα εφτά παιδιά της οικογένειας Αηδονοπούλου, που έκανε παιδί, τον πατέρα μου τον Τάκη, ένα χρόνο μετά από την αγορά του σχολείου.

δυναμική, διαθέσιμη, καλοσυνάτη, γενναϊόδωρη, και φαντάζομαι πάντα χαμογελαστή. Και πώς να μην είναι, μετά το πατατράκ με τις χρυσές λίρες!

Βεβαίως, εκτός από την δραστηριότητά της στο σχολείο, ήταν από εμάς τα εγγόνια της πολυαγαπημένη και η παρουσία της στη ζωή μας, πολύτιμη. Καθώς μεγαλώναμε και πηγαίναμε τα Σαββατοκύριακα στο σπίτι της, μας περιποιόταν όλη μέρα, με κάθε τρόπο. Ήταν η μόνη στην οικογένεια εκείνη την εποχή, που είχε και μας άφηνε να δούμε τηλεόραση. Μας έδινε χαρτζιλίκι να κατέβουμε στο περίπτερο να πάρουμε, τις αυστηρά απαγορευμένες από τους γονείς μας, σοκολάτες και σιχλόφουσες. Το βράδυ όμως αφιερωνόταν στο καρέ που έστννε με τις φίλενάδες της για κουμκάν.

Επανέρχομαι λίγο στη θεία του πατέρα μου, τη Μίνα, την οποία κανείς από εμάς τα παιδιά δε γνώρισε, γιατί πέθανε όταν η μεγαλύτερη από μας, η Λώρη, ήταν μόλις 2 χρονών και δεν τη θυμάται. Η Μίνα είναι γνωστό ότι υπήρξε πρωτοπόρος για την εποχή της. Έχει χαρακτηριστεί «αξέχαστη σχολάρχισσα» και αναγνωρίζεται ως σπουδαία παιδαγωγός και ιδιαίτερα προοδευτική εκπαιδευτικός, με όραμα, και θα έλεγα τόλμη, στο να κάνει την κίνηση να αγοράσει το Σχολείο από τον Ηλία Κωνσταντινίδη. Σκεφτείτε τώρα μια γυναίκα το 1927 να παίρνει τέτοια πρωτοβουλία και μαζί τη μεγάλη ευθύνη που συνοδεύει ένα τέτοιο επιχειρηματικό ρίσκο. Κατά τη δική μου γνώμη, αυτό που κατάφερε οφείλεται στο ότι και εκείνη, όπως επίσης και ο πατέρας μου, ήταν άνθρωπος με πολύ ανοιχτό μυαλό, και το μοναδικό αυτό χαρακτηριστικό είναι η βάση, πιστεύω, πίσω από την ιδιαιτερότητα και την επιτυχία του Σχολείου.

Τώρα τι ήταν αυτό που έκανε τη Μίνα τόσο εμπνευσμένη παιδαγωγό, δυστυχώς δεν το ξέρω. Ο πατέρας τους Νικόλαος Αηδονοπούλος ήταν έμπορος. Έχουμε ακούσει, αλλά δεν το έχουμε εξακριβώσει, ότι όταν ήταν τα κορίτσια όλα αυτά μικρά, ταξίδεψαν και έζησαν για κάποια χρόνια στην Κωνσταντινούπολη. Για να δοκιμάσει ο προπάππος μου εκεί την τύχη του; Ίσως τελικά τα πράγματα να μην πήγαν όπως τα περίμενε, και γυρίσανε; Αλλά μπορεί ακόμα και αυτές οι πρώτες εμπειρίες, τού να έχουσε δοκιμάσει

κάτι το διαφορετικό σε έναν καινούργιο τόπο, να αποτυπώθηκαν και να άνοιξαν καινούργιους ορίζοντες, βοηθώντας έτσι να αναπτύξουν ένα πνεύμα ανοιχτό, το οποίο όπως είπα, νομίζω ότι διαπερνούσε σε όλη του την πορεία τις αρχές και τη φιλοσοφία του Σχολείου.

Περνάω τώρα στον πατέρα μου. Ο πατέρας μου ήταν όπως είπαμε μοναχοπαίδι, και με όλη αυτήν την οικογένεια από πάνω, προοριζόταν από μικρός για τον ρόλο του να αναλάβει ως επόμενη γενιά μετά τη Μίνα το Σχολείο. Ως μοναδικός νόμιμος κληρονόμος, το σχολείο ήταν για αυτόν κληροδότημα αλλά και παρακαταθήκη. Ακόμα και εκεί δεν ξέρω να σας πω αν είναι κάτι που το ήθελε ο ίδιος ή μπορεί και να μην το ήθελε, αλλά την επιλογή αυτή θεωρώ ότι δεν την είχε. Έχοντας αποδεχθεί τη θέση αυτή για τον εαυτό του, πάντως, πιστεύω ότι αυτό που εντέλει έκανε, το έκανε πάρα πολύ καλά. Ίσως κι εσείς όλες ή και όλοι που είστε εδώ σήμερα μπορείτε να το βεβαιώσετε. Πράγματι έκανε πολύ καλές σπουδές στη Γενεύη, όπου το 1953 μαθήτευσε δίπλα στον Jean Piaget, και γυρίζοντας μπόρεσε να συνεχίσει επίδειξη να διατηρεί αυτό το ανοιχτό πνεύμα στο Σχολείο. Γνωρίζω καλά ότι μέχρι περίπου το '80 (θα σας πω λίγο μετά πώς τελειώσανε τα πράγματα), τα 20 αυτά χρόνια, όταν αναπάντεχα με τον θάνατο της Μίνας το 1958 τη διαδέχθηκε. Ο πατέρας μου λειτούργησε το Σχολείο με πάρα πολλή αγάπη και αφοσίωση.

Από τη μια μέρα στην άλλη, 30 χρόνων, ανέλαβε μια δουλειά που σίγουρα

δεν είναι καθόλου εύκολη. Για σκεφτείτε τώρα πόσο δύσκολο είναι να φροντίσει κανείς την δική του μικρή οικογένεια τριών-τεσσάρων ατόμων. Ένα Σχολείο δεν είναι παρά μια διευρυμένη οικογένεια, όπου στη θέση αυτή βρίσκεσαι να διευθύνεις και να συντονίζεις την όλη της πορεία: να στηρίζεις τις ποικίλες δραστηριότητες, να κατευθύνεις, να ενθαρρύνεις, να εμπνέεις και να συμπαραστέκεσαι στις προσπάθειες μιας πάρα πολύ μεγάλης οικογένειας από παιδιά, δασκάλες και δασκάλους, διοικητικό προσωπικό και, το τελευταίο και πιο δύσκολο, να διαχειρίζεσαι τις λεπτές ισορροπίες στις σχέσεις με τους γονείς. Πιστεύω ότι κατάφερε να τα πάει πολύ καλά με το Σχολείο και γιατί; Γιατί αδιαμφισβήτητο ήταν πάντα πολύ προοδευτικός, με ανοιχτό μυαλό, και με εξαιρετικά, στην κυριολεξία, ευρεία αντίληψη του τι σημαίνει πραγματική μόρφωση και ουσιαστική παιδεία.

Θα σας πω πολύ σύντομα πώς ήταν ως πατέρας. Δεν ήταν τέλειος, αλλά είχε τεράστια εμπιστοσύνη σε εμάς, τα παιδιά του. Μας δεχόταν τον καθέναν μας, όπως θέλαμε να είμαστε. Χωρίς όρους και προϋποθέσεις. Δεν προσπάθησε ποτέ να μας επηρεάσει, να μας αλλάξει ή να μας επιβάλει τις δικές του επιθυμίες, απόψεις ή προσδοκίες. Έτσι δημιούργησε για μας ένα καμβά αγάπης, αποδοχής και στήριξης πάνω στον οποίο ήμασταν ελεύθεροι, ο καθένας από εμάς, τα τέσσερα παιδιά του, να αναπτυχθούμε και να διαμορφώσουμε τη δική μας προσωπικότητα, σύμφωνα με τον δικό μας χαρακτήρα και τα δικά μας όνειρα.

Το ίδιο έκανε και στο Σχολείο. Συνέβαλε στο να υπάρχουν επιλογές και ευκαιρίες σε ένα πλαίσιο δημοκρατι-

κό, φιλελεύθερο, με ανοιχτό διάλογο. Το λέω, γιατί πιστεύω ότι ακριβώς η ίδια αυτή προσέγγιση ανεπιφύλακτης εμπιστοσύνης που έφερε στο σχολείο, αποτέλεσε, πολύ απλά, το πνεύμα και τον ιδιαίτερο χαρακτήρα που έκανε το Σχολείο να ξεχωρίζει. Και επί κυρίας Μίνας, αλλά και επί κυρίου Τάκη. Και αυτό του επέτρεψε επίσης να προστατεύει την κοινότητα του Σχολείου. Δάσκαλοι, δασκάλες, καθηγητές, καθηγήτριες και ο καθένας που εργαζόταν στο σχολείο, μπορούσαν να αναπτύξουν, να εκφράσουν και να δώσουν τον καλύτερο και πιο γόνιμο τους εαυτό. Το οποίο με τη σειρά του σήμαινε ότι και οι μαθητές προσλάμβαναν και εμπνέονταν από αυτό το δημιουργικό δυναμικό κλίμα. Πολλές φορές δέχεται παιδιά από άλλα σχολεία, είτε από οικογένειες με αριστερά φρονήματα, είτε επειδή το άλλο σχολείο από όπου προέρχονταν, θεωρούσε μια πράξη που εκείνος την εκλάμβανε σαν απλή "αταξία", σοβαρό παράπτωμα και λόγο για αποβολή (πολλά τα παραδείγματα και ανάμεσα σας εδώ σήμερα). Ιδιαίτερα προστάτευσε το σχολείο, στον βαθμό που ήταν δυνατό, από τις παρεμβάσεις τα χρόνια της δικτατορίας, διασφαλίζοντας ένα σταθερά θετικό περιβάλλον για δασκάλους, καθηγητές και μαθητές.

Ένα Σχολείο είναι μία ζωντανή κοινότητα, και η Σχολή Αηδονοπούλου αντιπροσωπεύεται από τους ανθρώπους της, όλους μαζί και τον καθένα χωριστά. Και όχι μόνο στην έδρα και στα θρανία. Τόσοι μοναδικοί δάσκαλοι, από πού να αρχίσει κανείς; Τον Βασίλη Νικολόπουλο και την κυρία Αιμιλία πάντα δασκάλα στα πρωτάκια, γονείς της Βάσως που είναι εδώ σήμερα. Την κυρία Μαρίτσα; Ένα μέτρο ύψος, αλλά

τι μέτρο! Την κυρία Έπη και την κυρία Ανθούλα στα Τεχνικά, την Ελένη Κοτσίρη νηπιαγωγό και φωνή του Μπάρμπα Μυτούση, την κυρία Ηλέκτρα και τον κύριο Χαντέλη; Δεν ξέρω αν θυμάστε, εγώ θυμάμαι πάρα πολύ καλά την κυρία Νίνα, τη νοσοκόμα, τον Γιαννάτο στο κυλικείο, τον Σέρκο στα σχολικά, και επίσης στο λογιστήριο τον Χρήστο και την Κατερίνα, την Βάσω την ταμιά. Αλλά και τους αγαπημένους από τα παλιότερα χρόνια κύριο Παύλο και κυρία Σοφία στην καντίνα, και βεβαίως τον κύριο Παναγιωτάκη που χτυπούσε το κουδούνι. Ονόματα που τα λέω ενδεικτικά, γιατί από το σχολείο πέρασαν και αγαπήθηκαν τόσο και τόσο άλλοι!

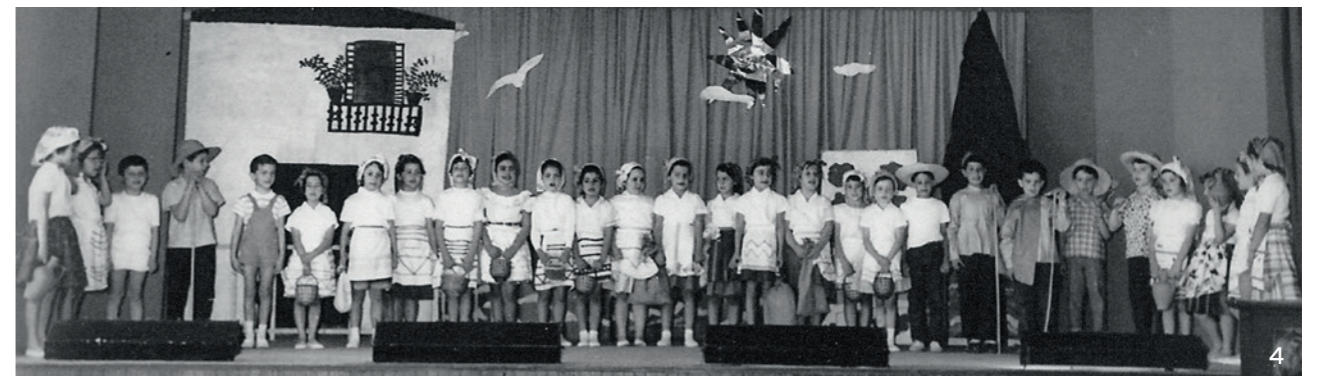
Όλοι μας έχουμε αναμνήσεις από αξέχαστες στιγμές και υπέροχες εμπειρίες από το Σχολείο. Είχε δημιουργηθεί μια πολύ μεγάλη και δραστήρια οικογένεια αποφοίτων, μια διαχρονικά διευρυμένη, από γενιά σε γενιά, οικογένεια ανθρώπων που συνδέονται με πολύ στενούς δεσμούς.

Θυμάμαι όταν ήμουν μικρός και κατεβαίναμε στο κέντρο της Αθήνας για κάποια παράσταση του Μπάρμπα Μυτούση, περπατάγαμε τον πατέρα μου και πάντα θα συναντούσαμε κάποια από εσάς στον δρόμο. Και έρχο-

2. Απόκριες: Ο κ. Παύλος "τρώει κλίση" για το σχολικό μας έξω από το Νηπιαγωγείο (αρχείο οικογένειας Κομονδούρου)

3. Η Αριάννη Αηδονοπούλου (αρχείο οικογένειας Κομονδούρου)

4. 1963, Γιορτή Α' Δημοτικού στη Φιλοθέη (αρχείο οικογένειας Κομονδούρου)

5. 1972, Δ' Γυμνασίου στον Παράδεισο Αμαρουσίου (αρχείο οικογένειας Κομονδούρου)

νταν οι νεαρές αυτές μαμάδες που είχαν τώρα τα δικά τους παιδιά στο σχολείο, και έλεγαν πόσο πολύ είχαν εκείνες αγαπήσει το Σχολείο. Τον θαύμαζα και αισθανόμουν πολύ περήφανος, γιατί ήταν πάρα πολύ ωραίο να ακούς όλες αυτές τις πολύ γοητευτικές κυρίες, να τον αποκαλούν τόσο αυθόρμητα και θερμά «κυρία Τάκη, κυρία Τάκη». Ομολογώ ότι ζήλευα και λίγο...

Έρχομαι τώρα σε κάποιες σκέψεις του τί σημαίνει για εμένα προοδευτικό σχολείο, πού ακουμπάνε σε αυτά που ήδη είπα. Βασικά θα ήταν ένα σχολείο που συνδυάζει την παράδοση με την πρόοδο. Μία παράδοση που την κοιτάει επιλεκτικά και όχι συντηρητικά, αναγνωρίζοντας την ανάγκη για συνεχή εξέλιξη, γιατί δεν μπορούμε να μένουμε αγκιστρωμένοι σε αυτά που γνωρίζουμε από φόβο, και να μην αλλάζουμε κοιτώντας μπροστά. Και για να δανειστώ τον τίτλο ενός ξεχωριστού για μένα βιβλίου της Ανθής Δοξιάδη, είναι ένα σχολείο που θα **έδινε και ρίζες και φτερά**. Δηλαδή ένα σχολείο που πιστεύω πάνω από όλα, είναι καλά γειωμένο σε κάποιες θεμελιώδεις αξίες και μέσα από αυτές γίνεται η αφετηρία για όλα τα παιδιά να αναπτύξουν τον καλύτερο τους εαυτό. Ποιος μπορεί να είναι αυτές οι αξίες; Αρκετά βασικές και αρκετά κοινές θα έλεγα, ο αλληλοσεβασμός, το ενδιαφέρον για τον άλλον, η υπευθυνότητα και η αυτονομία, όπως πολύ καλό παράδειγ-

μα υπήρξε διαχρονικά η αυτοδιοίκηση χωρίς παρεμβάσεις στην Μαθητική Κοινότητα και τις Επιτροπές, και η εμπιστοσύνη στην ελεύθερη ανάπτυξη του καθένα, που όπως έλεγα ήταν αυτό που έδινε κι ο πατέρας μας σε εμάς. Και τέλος, η αριστεία, αλλά όχι με την έννοια που τη χρησιμοποιούμε συνήθως, αλλά σαν στόχος για να φτάσει και να εκφράσει το κάθε παιδί τον καλύτερό του εαυτό. Είτε είναι αυτό στο θέατρο, είτε είναι στα μαθηματικά, είτε είναι στις κοινωνικές σχέσεις, να του δίνεται ο χώρος και ο χρόνος να βρει τον δρόμο του και να βγάλει ό,τι καλύτερο ο καθένας έχει να δώσει.

Όλα αυτά σιγά-σιγά άρχισαν να κλονίζονται προς στο τέλος της δεκαετίας του '70, αρχές της δεκαετίας του '80. Από τη μία οι γονείς μας πέρασαν έναν άσχημο χωρισμό. Είναι πολύ κρίμα, γιατί αυτό στεναχώρησε και επηρέασε πάρα πολύ και την μητέρα μου αλλά και τον πατέρα μου, που για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, θα έλεγα, είχε χάσει την διάθεση του για το καθετί. Μετά, στις αρχές του 1980, συνέπεσαν και πολύ μεγάλες απεργίες. Υπήρξε θυμάμαι μια σαρανταήμερη απεργία καθηγητών που δοκίμασε τις αντοχές του, και νομίζω έφτασε να του σπάσει το νηθικό, γιατί ένιωθε ίσως και λίγο προδομένος μετά από όλα για όσα είχε παλέψει να καταφέρει.

Προφανώς, πρέπει να δει κανείς τα γεγονότα μέσα στο ιστορικό πλαίσιο. Η καινούργια κυβέρνηση έφερε ένα απειλητικά εκθροικό κλίμα, εξαπολύοντας μια επίθεση προς τα ιδιωτικά σχολεία που οικονομικά δυσκολεύονταν πάρα πολύ. Όλα αυτά τον αποθάρρυναν, τον

κατέβαλαν και τον κούρασαν αφάνταστα. Αλλά ακόμα και όταν αποφάσισε να αποσυρθεί, στις αρχές της δεκαετίας του '80, και εκεί έκανε μια υπέρβαση, υιοθετώντας μια αμφιλεγόμενη και μάλλον ριζοσπαστική αντιμετώπιση. Αντί να κλείσει το σχολείο, φρόντισε να παραδώσει τη διοίκηση σε μια ομάδα εργαζομένων, ως μια τελευταία προσπάθεια να διασφαλίσει με αυτόν τον τρόπο, ότι όλοι στο διδακτικό προσωπικό δεν θα χάσουν τη δουλειά τους. Το 1984 που έγινε αυτό, ήταν κατά την δική μου γνώμη μια τολμηρή, πρωτοποριακή κίνηση, άσχετα από το ότι από πολλούς αντί να δικαιωθεί, δυστυχώς παρεξηγήθηκε.

Και ως τελευταίο, για να κλείσω, εμάς τα παιδιά μας, η Αριάδνη και ο μικρός μου ο Άγγελος, πήγανε στη Σχολή Χίλλ, (βλέπω τη Μίννη Καρρά να κάθεται στα πίσω καθίσματα - για όποιον δεν το ξέρει ήταν και εκείνη μαθήτρια στην Αηδονοπούλου) και νομίζω τώρα, ακούγοντας και την προηγούμενη παρουσίαση για τα χρόνια του Σχολείου προπολεμικά, μοιάζει πολύ ταιριαστό και ωραίο, αφού η Μίνα Αηδονοπούλου δίδασκε Γυμναστική στη Χίλλ πριν εκατό χρόνια, να πάνε και τα δικά μας παιδιά στο σχολείο αυτό που στάθηκε στον χρόνο.

Αποφοιτώντας όμως από τη Χίλλ, που είναι μόνο Νηπιαγωγείο-Δημοτικό, ψάχναμε μια Αηδονοπούλου για να στείλουμε τα παιδιά μας για το Γυμνάσιο. Δεν υπάρχει. Οπότε για κάποια χρόνια αφιερώθηκα και ασχολήθηκα προσωπικά επιχειρώντας να βρω άκρη εάν θα ήταν δυνατό να κατορθώναμε να ανοίξουμε ένα καινούριο σχολείο με αυτές τις βασικές αρχές και αξίες που περιγράψω. Δυστυχώς δεν τα καταφέραμε γιατί μετά από πολλή προσπάθεια, αν θέλετε, δε βρέθηκε ο αντίστοιχος ταξιτζής να φέρει τις χρυσές λίρες, ξεχασμένες από κάποιον αφηρημένο επενδυτή που είχε όμως πειστεί να χρηματοδοτήσει ένα τέτοιο εγχείρημα. Αλλά δεν παύει να ήταν μια εμπειρία που με έφερε και εμένα πιο κοντά στην ιστορία και στο ήθος του σχολείου μας και της οικογένειάς μας. Για αυτό είμαι πολύ ευγνώμων, και σας ευχαριστώ πάρα πολύ για σήμερα που σας βλέπω συγκεντρωμένους όλες και όλους εδώ.

Μάρκος Κομονδούρος

Το Κουκλοθέατρο

Από τις Μαριάννα Σταθακοπούλου και Γιολάντα Παπαδάμ

Με υπεύθυνη τη ζωγράφο Ελένη Θεοκάρη-Περράκη το Κουκλοθέατρο Αθηνών στάθηκε εφάμιλλο δίπλα στα ευρωπαϊκά κουκλοθέατρα που είχαν παράδοση εκατοντάδων ετών. Αργότερα στην ομάδα εντάχθηκε και η Έπη Πρωτονοταρίου, αρχικά μαθήτρια κι αργότερα καθηγήτρια εικαστικών στο σχολείο (βλέπε και σελ. 12). Στην ομάδα ανήκαν επίσης η Ανθούλα Σταυριανού, καθηγήτρια κι αυτή στο σχολείο που μαζί με την Έπη είναι σκηνογράφοι, ενδυματολόγοι και δημιουργοί για πάνω από 300 κούκλες.

Μέλη της βασικής ομάδας ήταν επίσης η Κεσούλα Κατσούρη και η Ελένη Κοτσίρη, νηπιαγωγός στο σχολείο, που έγραφε ή διασκεύαζε κάποια κείμενα και παραμύθια ελληνικά ή ξένα.

Στον αλβανικό πόλεμο, το κουκλοθέατρο με βασικό ήρωα τον Κοκκινότριχη και την παρέα του γύρισε όλες τις εστίες συσσιτίων, όλα τα νοσοκομεία των Αθηνών, τέρποντας τα παιδιά και ψυχαγωγώντας τους τραυματίες. Στις αρχές του '40 ανέβασε για τους μεγάλους τις «Κλαψωδιές», διασκευές από διάφορα θέματα παρμένα από την Οδύσσεια, καθώς και από κωμωδίες του Μολιέρου, με κείμενα της Άλκης Ζέη, τότε μαθήτριας της σχολής. Αρχικά οι παραστάσεις παίζονταν σε αίθουσα του Ελληνικού Ωδείου, με παράρτημα στη Σχολή Αηδονοπούλου. Στην Κατοχή το κουκλοθέατρο ήταν μια φτηνή διασκέδαση για τον κόσμο. Ηρωίδα η Θεία Βαρέλα, η Κυρά Καλή και ο Κοκός.

Στην κατοχή καθιερώθηκε ο Μπάρμπα Μυτούσης. Γλυκύτατος και κεφάτος ήταν πάντα έτοιμος να προσφέρει τις γνώσεις και την αγάπη του στα δυο ανιψάκια του, τον αργόστροφο, γκρινιαρή Κλούβιο και την έξυπνη, σκανταλιέρα Σουβλίτσα.

Εικόνες: ΕΚΠΑ, Αντιγόνη Παρούση 2015. Αντιγόνη Παρούση. «Εισαγωγή στο Κουκλοθέατρο. Ενότητα 1: Εισαγωγή στην τέχνη της κούκλας Κουκλοθέατρο Αθηνών» Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://opencourses.uoa.gr/courses/ECD4>.

Στην επιτροπή κουκλοθεάτρου της Σχολής Αηδονοπούλου το 1939 δημιουργήθηκε το Κουκλοθέατρο Αθηνών.

Όλο το αρχείο με τις κούκλες ανήκει σήμερα στο Μουσείο Μπενάκη. Επίσης ο Μπάρμπα Μυτούσης, ο Κλούβιος κι η Σουβλίτσα, εκτίθενται στο Θεατρικό Μουσείο και μια σειρά ηρώων βρίσκεται στο Λαογραφικό Μουσείο Ναυπλίου.

Στις 15 Απριλίου του 1984, Κυριακή των Βαΐων εκείνη τη χρονιά, το Κουκλοθέατρο Αθηνών τερμάτισε οριστικά τη λειτουργία του μετά από 45 χρόνια δημιουργίας.

! Για τις κατασκευές και το κλίμα που επικρατούσε στην επιτροπή βλέπε το βιβλίο «Μολύβι φάμπερ No 2» της Άλκης Ζέη

1. Παίζοντας με τα παιδιά πριν από την παράσταση
2. 1980, Απόκριες, έξω από το θεατράκι της ΧΕΝ
3. Η πρώτη και βασική ομάδα του Κουκλοθεάτρου Αθηνών: Ανθούλα Ξανθού, Έπη Πρωτονοταρίου (φωνή του Κλούβιου), Ελένη Κοτσίρη (φωνή του Μπάρμπα Μυτούσης), Κεούλα Κατσούρη (φωνή της Σουβλίτσας)
4. Μπάρμπα Μυτούσης, Σουβλίτσα, Κλούβιος

Η ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΣΤΙΣ 5.12.2023

Και πάλι μαζί...

Στο πλαίσιο των μηνιαίων συναντήσεων των Φίλων έγινε εκδήλωση-αφιέρωμα στα εκπαιδευτήρια Μίνα Αηδονοπούλου. Ακολουθεί το πρόγραμμα και αποσπάσματα από τις ομιλίες

Γ. Παπαδάμ

Μ. Κομονδούρος

Ε. Γλυνού

Μ. Μυλωνά

Α. Πανσέλννος

Μ. Λεωνοδοπούλου

Μ. Παπανικολάου

Ι. Σπλιωτοπούλου

Β. Νικολοπούλου

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Καλωσόρισμα από την Άννα Κρεμέζη-Μαργαριτούλη, Πρόεδρο των Φίλων του ΜΓΦΙ

«Για τη Σχολή Αηδονοπούλου» από την Πρόεδρο του Μουσείου ΓΦΙ Φαλή Βογιατζάκη

«Σύντομη Ιστορία του Σχολείου» από την Γιολάντα Παπαδάμ

«Η Ιστορία του Σχολείου από προσωπική σκοπιά» από τον Μάρκο Κομονδούρο

Πεντάλεπτες προσωπικές εμπειρίες από:

- την Άννα Δαμιανίδη (διάβασε η Ευαγγελινή Γλυνού)
- τη Μάρθα Μυλωνά
- τον Αλέξη Πανσέλννο
- τη Μαρίνα Λεωνοδοπούλου
- τη Μάτα Παπανικολάου

«Ο ρόλος ενός φωτισμένου, Πρωτοποριακού Σχολείου στη διαμόρφωση του ατόμου και της κοινωνίας» από την Ιωάννα Σπλιωτοπούλου

«Μολύβι Φάμπερ Νο 2» της Άλκης Ζέη, διάβασε απόσπασμα η Βάσω Νικολοπούλου

Οι φωτογραφίες της εκδήλωσης είναι του Παύλου Ζεμενόπουλου

! Δείτε όλη την εκδήλωση στο κανάλι των Φίλων του ΜΓΦΙ στο youtube

Για τη «Σχολή Αηδονοπούλου»

Από την Φαλή Βογιατζάκη

Φ. Βογιατζάκη

Αγαπητές μου απόφοιτες, Ως απόφοιτη και εγώ της Σχολής Αηδονοπούλου, μια που δεν μπορώ να βρισκομαι μαζί σας απόψε, στέλνω ένα θερμό χαιρετισμό, στην ιδιαίτερη αυτή εκδήλωση, που οργανώθηκε χάρη στην πρωτοβουλία της προέδρου των Φίλων του ΜΓΦΙ Άννας Μαργαριτούλη, απόφοιτη και αυτή του σχολείου μας.

Με τη λέξη Αηδονοπούλου έρχονται στο νου μου όλες οι σχολικές αναμνήσεις και τα πρόσωπα με τα οποία συνδέονται τα παιδικά και εφηβικά μου χρόνια:

η κυρία Μίνα Αηδονοπούλου, η κυρία Αίγλη η κυρία Αριάδνη, η κυρία Όλγα Κακριδή, Γυμνασιάρχης μας και αγαπημένη μου καθηγήτρια, όλοι οι καθηγητές μας, αλλά και όλες οι συμμαθήτριες. Η Κοινότητά μας με τα προεδρεία και τις επιτροπές της, οι δραστηριότητες και οι εκδηλώσεις μας.

Με συγκίνηση θέλω να τονίσω ότι όλα αυτά είναι πάντα ζωντανά μέσα μου, διαμόρφωσαν τον χαρακτήρα μου και τις επιλογές μου. Ως πρόεδρος του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας πρωτοπορούμε στον αγώνα για τη σωτηρία του φυσικού περιβάλλοντος και την αλλαγή σκέψης, ώστε να δημιουργήσουμε στη νέα γενιά οικολογική συνείδηση, από την προσχολική ηλικία.

Ούτε λίγο ούτε πολύ, αγαπητές μου φίλες, να επανακαθορίσουμε τις προτεραιότητες και τις αξίες μας!

Σας εύχομαι σε όλες και σε κάθε έναν χωριστά υγεία και δύναμη κι ευτυχισμένο το 2024.

Έξι ευτυχισμένα χρόνια που ποτέ δεν έχω ξεχάσει

Από τον Αλέξη Πανσέλννο

Είχα την τύχη να με γράψουν στο Δημοτικό της Σχολής Αηδονοπούλου, εκείνη τη μακρινή εποχή, αρχές της δεκαετίας του 1950. Δεν ξέρω με ποιο σκεπτικό έγινε η επιλογή, οι γονείς μου ήταν φίλοι της σπουδαίας παιδαγωγού Ειρήνης Παϊδούση, που συνεργαζόταν με το σχολείο αυτό και μάλλον στις δικές της συστάσεις βασίστηκαν και πήραν την απόφαση.

Το κτήριο ήταν επιβλητικό, διέθετε ένα κεντρικό τμήμα που στέγαζε στους ορόφους του το Γυμνάσιο και την τελευταία τάξη του Δημοτικού, ενώ ένα άλλο κτήριο, ισόγειο αυτό, στην απέναντι πλευρά του προαύλιου φιλοξενούσε τις υπόλοιπες τάξεις του. Υπήρχε ένα στεγασμένο τμήμα του με τις βρύσες

και πιο νότια το τμήμα με τα γήπεδα της γυμναστικής. Στο βόρειο τμήμα του προαυλίου υπήρχε η μεγάλη αίθουσα των συγκεντρώσεων του σχολείου και το θέατρο - ένα θέατρο με κανονική σκηνή, παρασκήνια, ακόμα και κάποια υποτυπώδη καμαρίνια για τους μικρούς ηθοποιούς του, αλλά και ένα πάλκο για την ορχήστρα, μπροστά από την αυλαία του θεάτρου, όπου υπήρχε ένα πιάνο για τη συνοδεία της χορωδίας. Μιλάμε για μια πραγματική μαγεία! Σκεφτείτε πως τότε, το 1950, δεν μπορεί να υπήρχε άλλο σχολείο με τέτοιες υποδομές και τέτοια οργάνωση. Πέρα από τα μαθήματα σχηματίζονταν διάφορες επιτροπές κάτω από την καθοδήγηση των δασκάλων μας, που ήταν όλες γυναίκες, η επιτροπή κήπου, η επιτροπή γυμναστικής, η επιτροπή θεάτρου, η επιτροπή του σχολικού περιοδικού - και δεν θυμάμαι ποιες άλλες ή και αν τώρα σωστά τις απαριθμώ.

Η κυρία Μίνα Αηδονοπούλου ήταν η διευθύντρια του Δημοτικού και η κυρία Αίγλη, η αδερφή της, του Γυμνασίου. Δυο μεγαλόσωμες, επιβλητικές γυναίκες, η κυρία Μίνα μαυροφορεμένη, με δυνατή φωνή και αυστηρή συμπεριφορά, αρκετά επιβουβή όταν οι άτακτοι έπρεπε να οδηγηθούν μπροστά της για να εισπράξουν την αρμόζουσα κατσαδά.

Έζησα εκεί έξι ευτυχισμένα και δημιουργικά χρόνια που ποτέ δεν τα έχω ξεχάσει. Πολλές από τις εκθέσεις μου διαβάστηκαν μπροστά σε όλο το σχολείο, στις συγκεντρώσεις του Σαββάτου, στη μεγάλη αίθουσα του θεάτρου μας, πήρα μέρος σε θεατρικές παραστάσεις στα Ελληνικά και στα Αγγλικά, αναπτύσσοντας το ταλέντο του ηθοποιού που με βοήθησε αργότερα στο γράψιμο, τραγούδησα ελαφρά ελληνικά τραγούδια συνοδεύοντάς τα με το μικρό ακορντεόν μου στις γιορτές της Αποκριάς και - βεβαίως - ερωτεύτηκα από την Πρώτη κιάλας Δημοτικού μια συμμαθήτριά μου και από τη Δευτέρα μία άλλη, με την οποία παρέμεινα ερωτευμένος ίσαμε το τέλος του Δημοτικού.

Θυμάμαι τις δασκάλες μας. Την κυρία Φιφή Λυκουρέση (μπτέρα του φίλου σκηνοθέτη του κινηματογράφου Τώνη Λυκουρέση), την κυρία Άννα, την κυρία Αθηνά (που ήταν και οικογενειακή μας φίλη), την κυρία Μαρίτσα, στην Έκτη Δημοτικού, και τα σκαμπίλια που δεν δίσταζε να μοιράζει δεξιά κι αριστερά, τις δασκάλες των Αγγλικών μας όπως την μισ Λουίζα και την μισ Τέρψη, τον επιστάτη κυρ-Παναγιώτη που πουλούσε τα κουλούρια στο διάλειμμα και χτυπούσε τη μικρή καμπίνα για την αρχή και το τέλος των μαθημάτων και των διαλειμμάτων.

Το σοκ που πέρασα φεύγοντας από το Δημοτικό, επειδή το Γυμνάσιο της Αηδονοπούλου τότε ήταν μόνο θηλέων, και μπαίνοντας στο Βαρβάκειο, που ήταν δημόσιο, χωρίς δικό του κτήριο, με τις άθλιες υποδομές των δημόσιων σχολείων της οδού Κωλέττη και - το χειρότερο - αποκλειστικά αρρένων, με αγριεμένους προέφηβους μαντράχλους για συμμαθητές μου, δεν το ξεπέρασα ποτέ νομίζω. Αυτό το αντιπαιδαγωγικό σύστημα του φυλετικού διαχωρισμού των μαθητών στα Γυμνάσια της εποχής, πιστεύω πως τραυμάτισαν και προκάλεσαν αρκετά ψυχολογικά προβλήματα και στα αγόρια και στα κορίτσια της εποχής μου, που αναγκάστηκαν να απομονωθούν από το αντίθετο φύλο, στην ηλικία ακριβώς που ο ερωτικός εαυτός αναδύεται μέσα στα πλαίσια της πρώιμης και της ύστερης εφηβείας. Πέρασαν πολλά χρόνια για να διορθωθεί αυτό το ολέθριο σύστημα.

Η κ. Αθηνά και η Μίνα Αηδονοπούλου παρακολουθούν σχολική γιορτή (αρχείο οικογένειας Κομονδούρου)

Στο Δημοτικό Σχολείο της Αηδονοπούλου πέρασα τα πιο όμορφα και πιο δημιουργικά χρόνια της παιδικής μου ηλικίας, αναπτύσσοντας όλες τις πνευματικές και καλλιτεχνικές (στην περίπτωση μου) δυνατότητες που είχα ως παιδί και είμαι σίγουρος, το ίδιο συνέβη και σε άλλους από τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές μου.

Θα θυμάμαι πάντα με ευγνωμοσύνη τη ζωή μου στη Σχολή Αηδονοπούλου και σας ευχαριστώ πολύ για την πρόσκληση να βρεθώ απόψε ανάμεσά σας.

Κλισέ και κλισεδάκια

Από την Άννα Δαμιανίδη, απόφοιτη του 1971

Το σχολείο μας υπήρξε ένα προστατευμένο περιβάλλον σε καιρούς που χρειαζόμασταν προστασία και που στην ουσία κανένας θεσμός, κανένα σπίτι, κανένα σχολείο και κανένα πανεπιστήμιο δεν μπορούσε να το κάνει. Είμαι κι εγώ απόφοιτος των αρχών της δεκαετίας του '70, το 1971 αποφοίτησα, πράγμα που σημαίνει ότι από την άνοιξη της Β' Γυμνασίου έως την αποφοίτησή μας ζήσαμε την εισβολή της χούντας στην καθημερινή μας ζωή. Διότι η χούντα ήθελε πάρα πολύ να ελέγξει τα σχολεία, τον τρόπο που διαπαιδαγωγούνταν οι ελληνόπαιδες και οι ελληνόπουλες και φρόντισε αμέσως να αλλάξει τα βιβλία, το πρόγραμμα, να καταργήσει σε όλες τις εκφάνσεις της τη μεταρρύθμιση Παπανούτσου με την οποία είχαμε αρχίσει τόσο χαρμόσυνα τη γυμνασιακή μας καριέρα.

Ωστόσο στο σχολείο μας έκαναν όλοι ό,τι μπορούσαν για να ελαφρώσουν εκείνο το βαρύ κλίμα, επιτρέποντας να δημιουργηθεί μια σιωπηρή συμμαχία καθηγητών και μαθητριών που θα περιτριγύριζε τις απαγορεύσεις και τις διαταγές όπως το στρείδι περιτριγυρίζει το ξένο σώμα που εισβάλλει μέσα του και έτσι, προσπαθώντας να το απομονώσει, φτιάχνει ένα μαργαριτάρι. Σε μια εποχή λοιπόν συστηματικής προσπάθειας αποβλάκωσης είχαμε το προνόμιο να πασιζούν στο σχολείο μας να κρατηθούν κάποιες καλές συνήθειες, να συνεχιστούν κάποιες καλές παραδόσεις, όπως η παράδοση της Κοινότητας που την πρώτη χουντική χρονιά καταργήθηκε και μετά επανήλθε διακριτικά, και η παράδοση της προσπάθειας να καλλιεργούνται οι δεξιότητες της κάθε μαθήτριας, να τη βοηθά το σχολείο να αποκτά αυτοεκτίμηση, ακόμα και να ανακαλύπτει τις ικανότητές της (βλ. και σελ. 14 "Δίδαξαν στο σχολείο").

Καταφέραμε λοιπόν να συνεχίσουμε να βγάζουμε το περιοδικό και την εφημερίδα, κι έτσι έχουμε τυπωμένα τα πονήματά

5/12/2023, Κέντρο ΓΑΙΑ Αμμωνίτες (αριστερά). Οι οργανώτριες Άννα Κ-Μ και Κωνσταντίνα Σαββαΐδη (δεξιά)

μας του Γυμνασίου, πόσο μάλλον που μερικά απ' αυτά τα είχα στοιχειοθετήσει κανονικά στο τυπογραφείο «Βαρβαρέσου» που βρισκόταν σ' ένα ημιυπόγειο στην πλατεία Κάνιγγος. Πήγαινα εκεί από τις μικρές τάξεις ακόμα, δεν θυμάμαι γιατί είχα πάρει αυτό το ρόλο, αλλά μου άρεσε.

Δεν με πείραζε να περνάω αρκετές ώρες στο σκοτεινό εργαστήριο όπου η στοιχειοθεσία γινόταν με κινητά στοιχεία, κι ύστερα, αφού φτιάχνονταν οι παράγραφοι, κάναμε και τη σελοδοποίηση μαζί με εκείνους τους τυπογράφους που τους κοιτούσα με δέος και ακόμα θυμάμαι πόσο δεν το πίστευα στην αρχή όταν μου έλεγαν να διαλέξω τα κλισεδάκια.

Ξέρετε τι είναι τα κλισεδάκια; Έτοιμες διακοσμητικές εικόνες/σχήματα που τις βάζεις ανάμεσα στο κείμενο για να το στολίσεις. Εξ' ου και η έκφραση «είναι κλισέ», όταν αναπαράγεις κάποια έτοιμη έκφραση. Αντιπαθώ τα κλισέ στο λόγο, από το σχολείο άλλωστε μας μάθαιναν να τα αποφεύγουμε. Όμως αγαπώ τα κλισεδάκια. Εκείνη η δυνατότητα να διαλέξω εγώ, η μαθήτριά ανάμεσα σ' ένα σωρό κλισεδάκια και να το δίνω στους επαγγελματίες τυπογράφους σήμαινε ελευθερία και μου έχει μείνει αξέχαστη.

Μου άρεσε η μυρωδιά από το τυπογραφικό μελάνι

Από τη Μάτα Παπανικολάου, απόφοιτη του 1967

"Στο σχολείο μας εγώ ήρθα τυχαία. Μέναμε στην ίδια πολυκατοικία με την Μίνα, την Αριάδνη και την Αίγλη. Όταν συναντιόταν η μητέρα μου με την Μίνα, εκείνη την ρωτούσε γιατί δεν φέρνει τα κορίτσια της στο σχολείο, που ήταν και δυο βήματα από εκεί που μέναμε.

Το αγάπησα το σχολείο μας μα πιο πολύ με είχε συνεπάρει το γεγονός ότι έγραφα στην εφημερίδα και πήγαινα συχνά στο τυπογραφείο του Βαρβαρέσου, στην Κάνιγγος, μια που έμενα και εκεί κοντά. Μου άρεσε η μυρωδιά από το τυπογραφικό μελάνι.

Έτυχε ένα μεσημέρι μέσα στο σχολικό αυτοκίνητο να κάθεται δίπλα μου η Miss Sophie. Με ρώτησε κάποια στιγμή τι θα έκανα όταν θα αποφοιτούσα. Της είπα πολλά και διάφορα. Όταν έφτασε η στιγμή να κατέβει, γύρισε και μου είπε: "Εσύ θα γίνεις συγγραφέας, μόνο συγγραφέας". Φυσικά και δεν την πίστεψα. Δεν ντρέπομαι να ομολογήσω τώρα, πως είχα σκεφτεί: Αγγλικού είναι, φαίνεται πως δεν με «μετέφρασε» σωστά.

Η αλήθεια είναι πως τελικά έγινα συγγραφέας και η καλή μου Miss Sophie αποδείχτηκε πως και κρίση είχε και διορατικότητα.

Εκπροσωπώ άτυπα τη χρονιά του '80

Από την Μαρίνα Λεωνιδοπούλου, απόφοιτη του 1980

Στον πίνακα η Λεωνιδοπούλου λοιπόν σήμερα. Με σήκωσε η αγαπημένη μας δασκάλα, η φιλόλογος Ιωάννα Σπηλιωτοπούλου, ο άνθρωπος που μας εισήγαγε στη ζωή του γυμνασίου και στα Αρχαία Ελληνικά. Πέντε λεπτά είναι πολύ λίγα, για ένα σχολείο που αγάπησα πολύ και που, μεγαλώνοντας, συνειδητοποιήσα πόσο σπουδαίο ήταν.

Θυμάμαι τις δασκάλες μου όλες στο δημοτικό, την όμορφη και γλυκιά κυρία Ηλέκτρα, την sixties icon κυρία Λίνα, τη μαυροφορεμένη κυρία Φιφή με το τσιμπιδάκι-σήμα κατατεθέν, με το οποίο έξιχνε τότε κεφάλι, τότε αυτή. Την κυρία Σοφία που ήταν υποθέτω λιγότερο αρχαία απ' όσο μας φαινόταν. Και φυσικά την κυρία Μαρίτσα, φόβο και τρόμο όλων.

Θυμάμαι το Χημείο, το βασίλειο της κυρίας Έπης, το ατελιέ, το εφελτήριο και την κυρία Ορφανού. Την πρώτη μου τάξη εκεί στο ισόγειο δίπλα στο γραφείο της κυρίας Αριάδνης. Θυμάμαι επίσης τη θεία κοινωνία, πρώτη και τελευταία της ζωής μου, στην Αγία Φιλοθέη και, κυρίως, θυμάμαι το ζεστό κακάο που πίναμε μετά, στο σχολείο.

Και μετά, τον Οκτώβριο του '74, το πρώτο φθινόπωρο της Μεταπολίτευσης, μπήκαμε στο Γυμνάσιο.

Την κάθε τάξη, τον κάθε καθηγητή, την κυρία Νίνα στο ιατρείο, τον Μπάμπη Μυτούση, την κυρία Ελένη Κοτσέρη, στη Γραμματεία, τον κύριο Ηλία τον επιστάτη, την κυρία Σοφία στην καντίνα...

Το ξέραμε από τότε, αλλά το επιβεβαιώσαμε μεγαλώνοντας: η αταξία δεν ενοχλούσε τρομερά στο σχολείο μας, μάλλον τη συμπαθούσαν. Αυτά που ενοχλούσαν ήταν η αυθάδεια, το ψέμα και η μη ανάληψη ευθυνών. Στο σχολείο μας μάθαμε αξίες. Γράμματα θα μαθαίναμε οπουδήποτε. Είναι όμως κρίμα που δεν υπάρχει πια το σχολείο μας.

! **Βλέπε και κείμενο για την Κάτια Παπαϊωάννου και τον Βασίλη Νικολόπουλου στη σελ. 13 "Δίδαξαν στο σχολείο"**

Πέρα από τους τοίχους: Το αξέχαστο ταξίδι αξιών και ανάπτυξης του Σχολείου μας!"

Από τη Μάρθα Μυλωνά, απόφοιτη του 1976

Κατ' αρχήν είμαστε ευγνώμονες που πήρατε την πρωτοβουλία, τόσο να γίνει μια εκδήλωση για το σχολείο μας, όσο και να προχωρήσετε σε ένα ειδικό αφιέρωμα.

«Πέρα από τους τοίχους» είναι η δική μου μαρτυρία της μεταμορφωτικής δύναμης ενός σχολείου που πίστευε σε κάτι περισσότερο από την ακαδημαϊκή αριστεία.

Το σχολείο μας, της Μίνας Αηδονοπούλου, κατάλαβα μετά από χρόνια ότι ήταν ένα καταφύγιο αξιών όπου η ακεραιότητα, η κατανόηση, η ελευθερία έκφρασης/υλοποίησης ιδεών και ο σεβασμός ήταν κατευθυντήριες αρχές που διαπερνούσαν κάθε πτυχή της εκπαίδευσής μας.

Στις τάξεις δεν διδασκόμασταν απλώς γεγονότα και αριθμούς- μας εμψύσουςαν μια αίσθηση ευθύνης απέναντι στον εαυτό μας, στους συμμαθητές μας και στον κόσμο πέρα από τα φυσικά όρια πέρα από τους τοίχους του σχολείου.

Οι καθηγητές μας ήταν κυρίως και μέντορες, στο να γίνουμε καλύτερες εκδοχές του εαυτού μας. Δεν είχε να κάνει μόνο με το τι ξέραμε, αλλά και με το πώς προσεγγίζαμε αυτό που δεν ξέραμε. Αγκάλιαζε όλων μας τις προκλήσεις και τις αδυναμίες και μας έκανε να τις βλέπουμε όχι ως εμπόδια αλλά ως σκαλοπάτια ενδυνάμωσης.

Δεν ήμασταν απλώς άτομα που περνούσαν από εκεί-ήμασταν μέρος ενός μεγαλύτερου μωσαϊκού- και καθώς αναλογίζομαι την ατομική πορεία μου, αποδίδω μεγάλο μέρος της επιτυχίας της στα θεμέλια που έθεσε στην προσωπικότητά μου αυτό το σχολείο.

Ας ευχηθούμε λοιπόν να φωτίζουμε τα παιδιά μας, τα εγγόνια μας για να προχωρήσουν σε νέα ύψη όπως ακριβώς οραματιζόταν η δημιουργός του, η αξέχαστη Μίνα Αηδονοπούλου.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Οφείλουμε στους:

Γιολάντα Παπαδάμ
Μάρκο Κομονδούρο
Λώρη Κομονδούρου
Ιωάννα Σπηλιωτοπούλου
Βάσω Νικολοπούλου
Ρένα Κυρκίνη
Αλέξη Πανσέληνο
Μάτα Παπανικολάου
Έλλη Λαιμού
Αντιγόνη Παρούση
Μαίρη Ασημομύτη
Μαρία Κίικιζα

Άννα Δαμιανίδη
Μυρτώ Σοφιανού
Μαρίνα Λεωνιδοπούλου
Αλεξάνδρα Μαυροβίτη
Ευαγγελινή Γλυνού
Μάρθα Μυλωνά
Έμυ Ευσταθιάδου
Λία Καριώτογλου-Μπέρχαρντ
Νίνα Ισαακίδου
Νίνα Αποστόλου-Μπαρτζιώκα
Μαριάννα Σταθακοπούλου
Δέσποινα Αλάτση

και στον φωτογράφο
Πάυλο Ζεμενόπουλο

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ: Μίνα Αηδονοπούλου (1885-1958): Η αξέχαστη σχολάρχισσα http://criticeduc.blogspot.com/2017/10/blog-post_11.html
- ΕΚΠΑ Εισαγωγή στη τέχνη της κούκλας, κουκλοθέατρο Αθηνών
- Greek Animation, Ελένη Θεοχάρη-Περράκη 1945 - 2023
- Περιοδικό *Το σχολείο μας* και το *Αφιέρωμα στη Μίνα Αηδονοπούλου* φυλάσσονται στο ΕΛΙΑ (Βιβλιοθήκη, ελληνικά περιοδικά- εκπαίδευση).
- Η Καθημερινή, Επτά ημέρες, Κυριακή 27/1/2002, «Ελληνικά

Ανέβηκα το πρωί στην ΣΤ' και δεν είχε πετούγιά!

Από τη Μαρίνα Παπαγεωργίου, απόφοιτη του 1983

(το κείμενο ήρθε μετά από την εκδήλωση)

Αυτό το σχολείο ήταν ζωηρό. Η σκανταλιά περιοριζόταν σε μια ταπεινή «πετούγιά». Αντίθετα, ο σεβασμός ήταν απεριόριστος. Τους αγαπούσαμε και μας αγαπούσαν. Μας άφηναν να «βγάλουμε τη γλώσσα» λιγάκι, γιατί έτσι πρέπει να γίνεται στην τάξη, στη μαθητική κοινότητα, στην οικογένεια, στη ζωή. Ζωηρά. Το σχολείο των όμορφων κοριτσιών - περίφημο και γι' αυτό το σχολείο μας, από την εποχή που μόνο κοπέλες φοιτούσαν στο κτήριο της Φιλοθέης. Η φήμη στην αρένα των σχολών «αρρένων» κράτησε για δεκαετίες.

Όπου βρεθώ αναγνωρίζω το στίγμα κάποιος ή κάποιου που πέρασε από αυτήν την Κοινότητα. Μετά τα πατρικά μας σπίτια, η διεύθυνση όλων μας είναι «Πίνδου 1 - Ρίμινι 2». Το θυμόμαστε, όπως θυμόμαστε και τα εξαψήφια τηλέφωνα.

Η αίθουσα θεάτρου στη Φιλοθέη με τη ραμποτέ βάση της σκηνής που είχε θέση για όλους μας, η αίθουσα στον Παράδεισο με τα μαρτυρίαρικά μπαρουτοκαπνισμένα παρασκήνια και τις μαρτυρίακές γόπες...

Όσοι γίναμε γονείς, θείες και θείοι, μοιραστήκαμε την ίδια αμνηχανία: αν υπήρχε ακόμα το σχολείο μας, εκεί θα στέλναμε τα παιδιά μας, χωρίς δεύτερη σκέψη. Τώρα πού; Πού να βρεις αυτήν την ισορροπία; Και, καθώς μεγαλώνω, δεν θεωρώ τίποτα πιο σπουδαίο όσο την ισορροπία. Η πετούγιά της πόρτας του σχολείου μας, άνοιξε σ' έναν κόσμο πολύτιμων αξιών. Κρίμα που χάθηκε η πετούγιά...

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σύντομη ιστορία του σχολείου μας, **σελ. 2-4**

Ο ρόλος ενός φωτισμένου, πρωτοποριακού σχολείου στη διαμόρφωση του ατόμου και της κοινωνίας, **σελ. 5-6**

Εφημερίδα και περιοδικό, **σελ. 7**

Κανονισμός μαθητικής κοινότητας, **σελ. 8-9**

Πρόσωπα: που διοίκησαν το σχολείο, που δίδαξαν στο σχολείο, που φοίτησαν στο σχολείο, **σελ. 10-14**

Το σχολείο που έδινε και ρίζες και φτερά, **σελ. 15-18**

Το κουκλοθέατρο, **σελ. 19**

Η εκδήλωση στις 5.12.2023, **σελ. 20-24**

Εξώφυλλο: Σχολικό έτος 1952-'53 η Β' Δημοτικού στην Ακρόπολη με τη δασκάλα της κ. Λούλη (αρχείο Ρένας Κυρκίνη)

ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ

Μάρτιος-Ιούλιος '24

Περισσότερα στο:
www.filoi-gnhm.gr

ΜΑΡΤΙΟΣ

Κυριακή 31 Μαρτίου

Εκδρομή στη Χαλκίδα

Με ξεναγό τον δρ. Κωνσταντίνο Πολίτη, θα επισκεφθούμε το φρούριο Καράμπαμα, τη γέφυρα για να δούμε το φαινόμενο του Ευρίπου, την παλιά πόλη, το εβραϊκό νεκροταφείο και το νέο διαχρονικό μουσείο, «Αρέθουσα». Θα καταλήξουμε στο κτήμα της κ. Ντένης Ψαλλίδα-Τερζάκη, όπου θα γευματίσουμε. Επιστροφή αργά το απόγευμα (περίπου στις 20:00) Κόστος: 70€ (Μέλη), 80€ (μη Μέλη)

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

Τρίτη 2/4, στις 6:30 μ.μ., café Αμμωνίτες

«Τα Μικρασιάτικα έθιμα της άνοιξης και της Λαμπρής». Ομιλία του κ. Θοδωρή Κοντάρτα. Αμέτρητα κι αλογάριαστα είναι τα έθιμα σε κάθε περιοχή του ελληνικού κόσμου. Έτσι και στη Σμύρνη...υπήρχαν πολλά αντέτια και εθίματα...που παραμένουν τώρα πια μόνο στην καρδιά μας, ως ακριβά θυμητάρια ενός ελληνικού κόσμου που πέρασε ανεπιστρεπτή στην αιωνιότητα.

Παρασκευές 5/4, 19/4 και 26/4, 6:30 μ.μ. - 8:00μ.μ.

ZOOM-ερές Συναντήσεις για τα Μέλη των Φίλων του ΜΓΦΙ. Συμμετοχή ΔΩΡΕΑΝ.

Σάββατο-Κυριακή 13-14 Απριλίου

«Στις άκρες των δακτύλων» 25ο Πασχαλινό ΠΑΖΑΡΙ

ΜΑΪΟΣ

Παρασκευές 10/5, 17/5, 24/5, 6:30 μ.μ. - 8:00μ.μ.

ZOOM-ερές Συναντήσεις για τα Μέλη των Φίλων του ΜΓΦΙ. Συμμετοχή ΔΩΡΕΑΝ.

Τρίτη 14/5, στις 6:30 μ.μ., café Αμμωνίτες

Παρουσίαση του τελευταίου βιβλίου του κ. Γιώργου Αθανασιά. Ο συγγραφέας ειδικεύεται στη λαογραφία και τη λογοτεχνία. Λεπτομέρειες θα ανακοινωθούν αργότερα.

Σάββατο 18/5

«Τι συμβαίνει στη Γη μας την Άνοιξη;» Παιδικό εργαστήριο στο πλαίσιο της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων.

ΜΑΪΟΣ-ΙΟΥΝΙΟΣ

Πέμπτη 30/5 - Κυριακή 2/6

Εκδρομή στη Σίφνο

ΙΟΥΛΙΟΣ

2-11 Ιουλίου

Εκδρομή στην Πορτογαλία - Δυτ. Ισπανία σε συνεργασία με το ταξιδιωτικό γραφείο Melodrakma.

Για την έντυπη μορφή του τεύχους αναζητείται χορηγός

Έτος ίδρυσης 1978

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ:

ΦΙΛΟΙ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ
ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
Λεβίδου 13, 145 62 Κηφισιά
ΤΗΛ./ΦΑΞ: 210 8083289, 210 8015870

E-MAIL: info@filoi-gnhm.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Άννα Κρεμέζη-Μαργαριτούλη

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Μπετίνα Βρανά, Ειρήνη Ζαχαροδήμου,
Βάσω Κούσουλα, Κωνσταντίνα Σαββαΐδη
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ: defrost design

ISSN 2623-4734

WEBSITE: www.filoi-gnhm.gr

Facebook: Φίλοι Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας

Instagram: friends_gnhm

YouTube: ΦΙΛΟΙ Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας

